

**Mindenkinek épülő társadalom:
A kisgyermekkorai fejlesztéssel
foglalkozó intézmények
újragondolása**

Nemzetközi ISSA Konferencia

Budapest, 2014. október 10-12.

TARTALOM

KÖSZÖNTŐ A SZERVEZŐKTŐL	3
AZ ISSA ÉS PARTNEREI	4
KIÁLLÍTÓK	9
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	9
SZERVEZŐ BIZOTTSÁGOK	9
A KONFERENCIA PROGRAMJÁNAK ÁTTEKINTÉSE	10
A PÁRHUZAMOS SZEKCIÓK TEREMBEOSZTÁSA	14
A KONFERENCIA ALTÉMÁI	20
A PLENÁRIS ÜLÉSEKEN ELHANGZÓ ELŐADÁSOK	23
RÉSZLETES PROGRAM	33
KÍSÉRŐ PROGRAMOK	41
ÁLTALÁNOS INFORMÁCIÓK	42

KÖSZÖNTŐ A SZERVEZŐKTŐL

Örülünk, hogy a 2014. október 10. és 12. között Budapesten tartott *“Mindenkinek épülő társadalom: a kisgyermekkorai fejlesztéssel foglalkozó intézmények újragondolása”* konferencia résztvevői közt üdvözölhetjük Önt. A rendezvény házigazdája az International Step by Step Association (ISSA - Nemzetközi Lépésről Lépésre Egyesület), illetve a vele együttműködő UNICEF, az Open Society Foundations (OSF - Nyílt Társadalom Alapítványok), a Diversity in Early Childhood Education and Training (DECET - Sokféleség a Kisgyermekkorai Oktatásban és Nevelésben) és a Partners Hungary Alapítvány. Külön örömeinkre szolgál, hogy ily módon együtt ünnepelhetjük az ISSA fennállásának tizenötödik és a Step by Step (Lépésről Lépésre) Program megalakulásának huszadik évfordulóját is!

Nem építhetünk jobb világot a jövőben növekvő minden gyermeknek, ha nem tekintünk vissza kritikusan a múltra, nem tanulunk a jelen kihívásaiból és sikereiből. Az elmúlt két évtizedben sok kisgyermekkorai fejlesztési rendszerben történt paradigmaváltás, illetve szervezeti és funkcionális változások, ahogyan igyekeztek lépést tartani a kisgyermekkorai fejlesztés élvonalbeli módszertanával és igazodni az ENSZ Gyermekjogi Konvenciójához –, és mégis hosszú út áll még előttünk. Ugyanezen időszak alatt a növekvő nyomor, migráció és egyenlőtlenségek további megújulást követeltek meg. A demokráciát választó országok azért küzdenek, hogy hozzáférést, befogadást, egyenlőséget és minőséget tudjanak biztosítani minden gyereknek, különösen a legsérülékenyebbeknek. Több területre kiterjedő megoldások után kutatnak, amelyek egyaránt segítenék a nevelést, felügyeletet, oktatást, családok támogatását, társadalmi szolgáltatásokat, megfelelő táplálkozást és egészségi ellátást. A legfontosabb kihívás az, hogy a befogadás, egyenlőség és minőség a kisgyermekkorai intézményi értékrend valós értékei legyenek; ezt követi – különösen a legsérülékenyebb gyerekek esetében – a minőségi kisgyermekkorai fejlesztéshez való hozzájutás biztosítása, majd harmadikként az is, hogy a szolgáltatások alkalmasak legyenek a gyermekek és családok sokféle igényének kielégítésére.

Kétévenkénti konferenciáján az ISSA igyekszik különösen nagy teret biztosítani a világ minden tájáról érkező szakemberek közti tényleges párbeszédnek és tartalmas vitáknak – olyan interaktív teret, amelyben új mozgalmak, újítások és tudás születhet. Idén Európa és a világ több mint 60 országának bő 400 gyakorló pedagógiai dolgozója, kutatója, szakpolitikusa és civil aktivistája gyűlik össze, hogy megoszthassa és megmértesse elképzeléseit a többiekkel; hogy együtt kritikus szemmel tekintsék át a múltat, és új utakra lépve biztosítsák minden gyermek és azok családjai számára a kisgyermekkorai oktatásban, nevelésben és gondoskodásban igényeik kielégítését.

20 esztendeje, amikor az Open Society Foundations elindította a Step by Step programot, közülünk csak a legbátrabbak, eltökélt álmodozók gondolhattak arra, ami mára megvalósult: a több mint 50 tagú ISSA erős, élettel teli, ma is növekvő hálózatára. Álmaink valóra váltásában nagy része volt közös jövőképünknek, a kölcsönös támogatásnak, állandó tanulási és jobbítási vágyunknak, és nem utolsósorban annak az őszinteségnek, amely minden közös tevékenységünket áthatja. Hiszünk benne, hogy konferenciánk résztvevőinek közősek az álmaik, és mindannyian gazdag tapasztalatok teli tarsolyával érkeztek, melyeket örömmel osztanak meg.

Reméljük, hogy az ISSA Konferencia gazdag szakmai tapasztalatot jelent majd minden egyes résztvevő számára, és érdemi továbblépés lesz közös munkánkban.

Szívből kívánjuk, hogy kellemesen töltsék az időt Budapesten!

AZ ISSA ÉS PARTNEREI

INTERNATIONAL STEP BY STEP ASSOCIATION (ISSA)

www.issa.nl

Az ISSA olyan ernyőszervezet, amely a kisgyermekkorai fejlesztéssel foglalkozó intézményeket és szakembereket fogja össze; célja a minőségi oktatáshoz és neveléshez való egyenlő hozzáférés biztosítása minden gyermek számára, különös tekintettel életük első éveiben. Az 1999-ben alapított ISSA hálózata ma már az egész világra kiterjed; jelen van Közép- és Kelet-Európától Közép-Ázsián és Ázsia más országain át Amerikáig mindenütt.

Az ISSA tagsága több mint 50, főként európai és közép-ázsiai országnak a kisgyermekkorai oktatás-nevelésben érintett szervezeteiből és felsőoktatási, illetve kutatóintézetekből áll össze, de minden érdeklődő személy és szervezet számára igyekszik információt biztosítani. A hálózaton belül az ISSA programok széles választéka megtalálható: a nevelési szolgáltatások és érdekvédelmi eszközök egész tárháza a gyerek- és családorientált reformok előmozdítása érdekében, különös tekintettel a születéstől az általános iskolás korig.

Az ISSA a szakmai közösségeket kívánja támogatni és erős civil szférát építeni, melyek befolyásolni és segíteni képesek a döntéshozókat azzal a céllal, hogy

- minden gyermek számára biztosított legyen a minőségi oktatás-nevelés, születésétől az általános iskoláig tartó életszakaszában;
- nagyobb mértékben vonják be a családokat és közösségeket a gyermekek fejlesztésébe és oktatásába;
- biztosított legyen a társadalmi befogadás és a sokféleség tisztelete.

Az ISSA átfogó célja befogadó és minőségi nevelési-oktatási körülményeket teremteni minden gyermek számára, hogy a tudásalapú, demokratikus társadalom aktív tagjaivá váljanak. Az ISSA ennek érdekében felhívja a figyelmet a minőségi oktatás és nevelés fontosságára; tájékoztat, információt terjeszt és támogat; szövetségeket és erőforrásokat teremt az olyan körülmények elérése végett, amelyek között minden gyermek kibontakozhat.

Az ISSA víziójában minden gyermekből a családja és a tágabb közösség támogatásával felszínre hozza a benne rejlő lehetőségeket és kialakítja azokat a képességeket, melyek segítségével a tudásalapú, demokratikus társadalom aktív tagjaivá válhat.

OPEN SOCIETY FOUNDATIONS (OSF - NYÍLT TÁRSADALOM ALAPÍTVÁNYOK)

<http://www.opensocietyfoundations.org>

Az OSF olyan élő és toleráns társadalmak építésén dolgozik, melyekben a kormányzatok számítanak mindenki részvételére és nyitottak is rá. Azon vagyunk, hogy erősítsük a törvény szavát, az emberi jogok, kisebbségek és választott kormányok tiszteletét és a vélemények sokféleségének tiszteletben tartását; azon, hogy a civil társadalom ellenőrizze a kormány hatalmát. Segítünk a politikai, jogi és gazdasági rendszerek igazságosabb voltát biztosító és az alapvető jogokat védő közpolitikai folyamatok kialakításában. Kezdeményezéseink a jogszerűséget, az oktatást, a nyitott egészségügyet és a független médiát támogatják. Nemzetközi és kontinensközi szövetségeket hozunk létre olyan ügyekben, mint a korrupció vagy az információ szabadsága. A világ minden táján működő Open Society Foundations nagy súlyt helyez a marginalizált közösségekben élők életének védelmére és javítására.

Az OSF Kisgyermekkor Programja (ECP) a kisgyermekes egészséges fejlődését és jóllétét célozza a szülők, közösségek és kormányzati intézmények nagyobb szerepvállalását és szakszerű fejlesztést serkentő kezdeményezések útján. Jogalapú megközelítésünkben és jogi intézményeink által különös figyelmet fordítunk a kisebbségekre; a fejlődésben elmaradott, alultáplált vagy fogyatékkal, illetve nyomorban élő gyermekekre. ECP programok működnek Európában, Afrikában, Ázsiában, illetve Latin-Amerikában és a Karibi-térség egyes országaiban.

Az ECP munkája két fő tevékenységi vonalba rendeződik. Az első a *„Tegyük prioritássá a kisgyermekkor fejlesztését: éljünk a tudással, pénzalapokkal, emberekkel és hatalommal”*; ez a vonal a kisgyermekkor struktúrák erősítését és fejlesztését tűzi ki célul. A programok magukba foglalják a kutatási és felsőoktatási kapacitások növelését, a szakemberek, szülők és kutatók közti kapcsolati hálókat támogatását csakúgy, mint a kisgyermekes és családjukra országos, regionális és nemzetközi szinten fókuszáló nemzetközi kezdeményezésekben való részvételt. A második tevékenységi vonal a *„Mindenkinek épülő társadalom: a kisgyermekkor kihasználása az egyenlőség és társadalmi kohézió előmozdítására”*; ennek célja a fejlődési hiányosságok megszüntetése, illetve a társadalmi kohézió értékeinek terjesztése a romák, fogyatékkal élő gyermekek, marginalizált csoportok, illetve ez utóbbiakkal szemben többségi csoportok körében, végül a nyomorban élő gyermekek képességeinek és lehetőségeinek növelése annak érdekében, hogy egész életükben a nyitott közösségek aktív és egyenlő hasznélvezői lehessenek.

UNICEF

www.unicef.org/ceecis/

Az UNICEF genfi székhelyű Közép-Európai, Kelet-Európai és Független Államok Közösségi Regionális Központja (RO CEE/CIS) az UNICEF 21 államra kiterjedő munkáját koordinálja és ellenőrzi, hogy egyetlen rászoruló gyermek se maradjon ki jogai érvényesítéséből.

A Regionális Központ regionális szinten képviseli a gyermekek érdekeit, és tanácsot ad a gyermekközpontú szociálpolitikai kérdésekben. Igyekszünk regionális együttműködési viszonyokat kialakítani a Millenniumi Fejlesztési Célok elérése és a 2015. után is fenntartható fejlődés megalapozása érdekében.

A Regionális Tudásmenedzsment és Vezetőségi Rendszer révén az UNICEF segíti a kormányzatokat a régió közös kihívásainak definiálásában, a horizontális együttműködés és kölcsönös tanulás serkentésében, illetve a hasonló történelmi örökségű országokban a gyermekeket ért hatások eredményének dokumentálásában. Az UNICEF tíz alapvető tevékenységi területéből kettő kapcsolódik közvetlenül a jelen konferenciához:

- a kisgyermek joga az átfogó jólléthez, illetve
- a kisgyermek joga a korai tanuláshoz.

Az UNICEF a gyermekeket érintő regionális kérdésekben kapcsolatot tart fenn az olyan nagyobb nemzetközi irányítási szervezetekkel, mint az Európai Unió, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, illetve az Európa Tanács.

Technikai és módszertani támogatást, illetve felügyeletet, továbbá szakmai vezetést biztosítunk a nemzeti UNICEF irodáknak a gyermekeket érintő kérdésekben. A régióban mi koordináljuk az ENSZ Koherencia folyamatait és segítjük az erőforrások mozgósítását a nemzeti irodák számára.

Az RO CEE/CIS regionális és országos szinten is szorosan együttműködik az ISSA-hoz hasonló civil szervezetekkel, egyetemekkel, kormányokkal, a médiával és a gyermekeket érintő kérdések egyéb fontos szereplőivel; hogy a gyermekek számára biztosítottak legyenek az életük legjobb indítását szolgáló intézményi és egyéb feltételek.

DIVERSITY IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION AND TRAINING (DECET)

www.decet.org

A DECET (Sokféleség a Kisgyermekkori Oktatásban és Nevelésben) olyan szervezetek és projektek nemzetközi hálózata, melyek közös célja az sokféleség, egyenlőség és társadalmi igazságosság értékeinek propagálása a kisgyermekkori nevelésben. Támogatjuk és tanulmányozzuk a demokratikus szakmai módszereket, elismerjük a kisgyermek, családjaik és közösségeik sokféle (kulturális és más jellegű) identitását. A kisgyermekkori intézményeket olyan helyszínnek tekintjük, ahol a kulturális és más választóvonalak eltérő oldalain levők tanulhatnak egymástól; olyan nyilvános közösségi tereknek, ahol az előítéletek és diszkrimináció hatékonyan kezelhetők egy mindenki számára egyenlőbb társadalom építése érdekében.

A kisgyermekkori nevelésben minden gyermeknek, szülőnek és nevelőnek jár a faji hovatartozáson, bőrszínen, nemen, nyelven, politikai vagy egyéb nézeten, nemzeti, etnikai vagy társadalmi eredeten, tulajdonságon, fogyatékon, születésen vagy egyéb tényezőkön alapuló egyéni és intézményi diszkrimináció bármely formájától való mentesség.

A DECET tevékenységének célja, hogy olyan intézmények és közösségek kialakítását tegye lehetővé a nevelők, gyermekek és családok számára, ahol mindenki

- odatartozónak érzi magát,
- fejlesztheti személyiségének különböző aspektusait,
- a kulturális és más választóvonalak áthidalásával is tanulhat egymástól,
- aktív polgárként vehet részt az ügyekben,
- aktívan küzdhet az előítéletek ellen a nyílt kommunikáció és előrelépési hajlandóság révén,
- illetve együtt lép fel az előítéletek és diszkrimináció intézményes megnyilvánulásaival szemben.

A DECET az ENSZ Gyermekjogi Konvenciója szellemének megfelelően pártolja az egyenlőséget és üdvözli a sokféleséget a kisgyermekkori nevelés gyakorlatában és módszertani képzéseiben; ezért

1. előmozdítja a módszertani oktatók, gyakorló nevelők, kutatók és döntéshozók közti kommunikációt;
2. a gyermekekkel, szülőkkel, közösségekkel, nevelőkkel és döntéshozókkal való munkája során nagyra értékeli a sokféleséget, küzd az egyenlőségért és társadalmi igazságosságért;
3. igyekszik új megközelítéseket és tudást szerezni és megosztani;
4. együttműködik más nemzetközi hálózatokkal;
5. új stratégiákat dolgoz ki és valósít meg a mainstream kisgyermekkori intézmények és folyamatok számára

PARTNERS HUNGARY ALAPÍTVÁNY

<http://www.partnershungary.hu/>

A Partners Hungary Alapítványt 1994-ben alapította a Partners for Democratic Change (PDC, Partnerek a Demokratikus Változásért). A szervezet fő célja az ország demokratizálódási folyamatában fellépő konfliktusok megelőzése, illetve kezelése volt. A Partners for Democratic Change International (www.partnersglobal.org) nemzetközi hálózatnak Dél-Amerikától a Közel-Keletig 18 tagja van: Albánia, Argentína, Bulgária, a Cseh Köztársaság, Kolumbia, Salvador, Grúzia, Jordánia, Koszovó, Litvánia, Mexikó, Peru, Lengyelország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Jemen és az Amerikai Egyesült Államok.

A régióban független, de együttműködő szervezetek hálózata épült ki, és hozzá hasonlók létesültek Lengyelországban, a Cseh Köztársaságban, Szlovákiában, Bulgáriában, Litvániában, Romániában és Horvátországban.

Magyarországi indulásakor az Alapítvány elsődleges feladata a romák és nem-romák egymás mellett éléséből fakadó konfliktusok megelőzése volt. Azóta az Alapítvány tevékenységi köre kibővült, és ma már a társadalom sok különböző területén igyekszünk elhinteni munkánkkal az együttműködés magvait.

2013-ban csatlakoztunk a Nemzetközi Lépésről Lépésre Egyesülethez és elmélyítettük a kisgyermekkorai oktatás-nevelésben folytatott munkánkat.

KIÁLLÍTÓK

Asia-Pacific Regional Network for Early Childhood (ARNEC)
Diversity in Early Childhood Education and Training (DECET)
International Step by Step Association (ISSA)

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Az ISSA ezúton fejezi ki köszönetét az Open Society Foundations-nek az ISSA hosszú távú és nagyvonalú támogatásáért, illetve az ISSA tagságának nyújtott pénzügyi támogatásért, amely lehetővé teszi, hogy nemzetközi rendezvényeken, köztük a jelen konferencián is részt vegyenek. Az ISSA ezúton mond köszönetet az UNICEF-nek a konferenciát érintő együttműködéséért és támogatásáért.

SZERVEZŐ BIZOTTSÁGOK

A konferencia elnöke

Regina Sabaliauskiene, Center for Innovative Education, ISSA Igazgatóság elnöke (Litvánia)

Konferencia Szervező Bizottság

Deák Éva, Partners Hungary Alapítvány (Magyarország)
Liana Ghent, International Step by Step Association (Hollandia)
Ashkhen Gyurjyan, Step by Step Benevolent Foundation (Örményország)
Izsák Éva, International Step by Step Association (Hollandia)
Sarah Klaus, Open Society Foundations (Egyesült Királyság)
Nives Milinovic, Open Academy Step by Step (Horvátország)

Konferencia Program Bizottság

Cornelia Cincilei, Step by Step Educational Program (Moldova)
Mihaela Ionescu, International Step by Step Association (Hollandia)
Cynthia McDermott, Antioch University Los Angeles (Egyesült Államok)
Jan Peeters, VBJK (Belgium)
Radmila Rangelov-Jusovic, Center for Educational Initiatives Step by Step (Bosznia és Hercegovina)
Zorica Trikić, International Step by Step Association (Hollandia)
Tatjana Vonta, Educational Research Institute, Center for Pedagogical Initiatives Step by Step (Szlovénia)

A KONFERENCIA PROGRAMJÁNAK ÁTTEKINTÉSE

A konferenciát megelőző programok

2014. október 8. szerda

A Romani Early Years Network (REYN) közgyűlése *(csak meghívással)*

Korai tanulás és iskolaérettség – UNICEF Stratégiai fejlesztés műhely *(csak meghívással)*

2014. október 9. csütörtök

8:30 – 19:00

A regisztrációs és információs pult nyitva

A Romani Early Years Network (REYN) közgyűlése *(csak meghívással)*

Korai tanulás és iskolaérettség – UNICEF Stratégiai fejlesztés műhely
(csak meghívással)

Látogatások kisgyermekkorai fejlesztéssel foglalkozó intézményekben
(választható, regisztrációhoz kötött program)

19:30 - 21:00

Nyitó fogadás a Ravel és Bolero termekben

Zenélnek a Snétberger Zenei Tehetséggondozó Központ diákjai
<http://www.snetbergerkozpont.hu/>

(A fogadás belépődíját a regisztrációs díj tartalmazza.)

Konferencia program

2014. október 10. péntek

- 8:00 – 18:00 **A regisztrációs és információs pult nyitva**
- 9:00 – 10:30 **Nyitó ünnepség / 1. plenáris ülés** Ravel + Bolero terem
- Nyitó 1. előadás**
- A kisgyermekkorai szolgáltatások átfogó jövőképe felé: Életpálya-építés, holisztikus, jogokon alapuló, méltányos és inkluzív szolgáltatások**
- Martin Woodhead* Professzor Emeritus, Gyermekkorai tanulmányok professzora, The Open University (Egyesült Királyság)
- 10:30 – 11:00 Kávészünet
- 11:00 – 12:30 **Párhuzamos szekciók 1.**
- 12:30 – 13:30 Ebédszünet
- 13:30 – 14:15 **2. plenáris ülés** Ravel+Bolero terem
- 2. előadás**
- A jó minőségű kisgyermekkorai oktatás és gondozás helye az európai napirenden**
- Milotay Nóra*, az Európai Bizottság szakreferense, Oktatási és Kulturális Főigazgatóság, Iskolapolitikai Szekció (Belgium)
- 14:15 – 14:45 Kávészünet
- 14:45 – 16:45 **Párhuzamos szekciók 2.**
- 18:30 – 22:30 Vacsora és hajókirándulás a Dunán (választható program)
- Találkozás 18:30-kor a Hotel Flamenco előcsarnokában (a konferencia helyszínén), indulás busszal a kikötőbe.*

2014. október 11. szombat

8:00 – 18:00	A regisztrációs és információs pult nyitva	
8:45 – 9:45	Párhuzamos szekciók 3.	
9:45 – 10:15	Kávészünet	
10:15 – 11:45	3. plenáris ülés	Ravel + Bolero terem
	3. előadás	
	Mennyit számít az esélyegyenlőség a kisgyermekkorai szolgáltatásokban és oktatásban?	
	<i>Kathleen Lynch</i> professzor, az Esélyegyenlőségi Tanulmányok professzora, University College Dublin; a UCD Társadalmi Igazságosság Iskolájának vezetője (Írország)	
	Lynch professzort a DECET szponzorálja, előadását a DECET képviselőjében tartja meg.	
	4. előadás	
	Jöjünk össze: Szervezetek és szektorok közötti együttműködés annak érdekében, hogy minden gyermek életének kezdeti szakaszában biztosítani lehessen számára a legjobb feltételeket	
	<i>Kirsi Madi</i> , az UNICEF Közép-Kelet Európai és FÁK országok Regionális Igazgatóhelyettese (Svájc)	
11:45 – 12:00	Rövid szünet – Frissítőt nem kínálunk	
12:00 – 13:30	Párhuzamos szekciók 4.	
13:30 – 14:30	Ebédészünet	
14:30 – 15:15	4. plenáris ülés	Ravel+Bolero terem
	5. előadás	
	Hangok a társadalom pereméről: A roma és utazó közösségek tagjainak személyes vallomásai	
	<i>Marian Daragiu</i> , A Ruhama Alapítvány főtanácsadója (Románia)	
	<i>Dr. Adrian Marsh</i> , A roma kultúra és a roma kisgyermekkorai fejlesztés kutatója (Törökország)	
15:15 – 15:45	Kávészünet	
15:45 – 17:45	Párhuzamos szekciók 5.	
20:30 – 23:00	A Step by Step program működése 20. és az ISSA fennállása 15. évfordulójának megünneplése	Ravel+Bolero terem

2014. október 12. vasárnap

8:00 – 18:00	A regisztrációs pult nyitva	
9:00 – 10:00	Párhuzamos szekciók 6.	
10:00 – 10:15	Rövid szünet – Frissítőt nem kínálunk	
10:15 – 12:30	5. plenáris ülés és záró ünnepség	Ravel+Bolero terem

6. előadás

Kisgyermek eredményeinek javítása a közösségi alapú szolgáltatási rendszerek újrafókuszálásának eredményeképpen

Frank Oberklaid professzor, a University of Melbourne Gyermekgyógyászati Karának professzora, a Royal Children's Hospital Kórház Gyermek Egészségügyi Közösségi Központjának Alapítványi igazgatója (Ausztrália)

7. előadás

A gyermekjogok érvényesítése kora gyermekkorban

Dr. Herczog Mária, az ELTE Budapesti Egyetemén a Társadalompolitikai kar Doktori Iskolájának óraadó oktatója; a Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület elnöke, az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény Bizottságának tagja és jelentéstevője, a Eurochild elnöke (Magyarország)

12:30 – 13:30	Ebédszünet	
14:15 – 19:00	Városnézés Budapesten <i>(választható, regisztrációhoz kötött program)</i>	
	<i>Találkozás: 14:15-kor a Hotel Flamenco előcsarnokában (a konferencia helyszínén), indulás busszal.</i>	

A PÁRHUZAMOS SZEKCIÓK TEREMBEO SZTÁSA

Párhuzamos szekciók 1.

Október 10. péntek, 11:00-12:30

Terem	Szekció	
Ravel (kapacitás: 300 fő)	1/1	Altéma: 3 Magyar nyelven, angol tolmácsolással Prezentáció és beszélgetés
Bolero (kapacitás: 120 fő)	1/2	Prezentáció és beszélgetés
Cordoba (kapacitás: 100 fő)	1/3	Altéma: 2 Angol nyelven, orosz tolmácsolással Prezentáció és beszélgetés
Cordoba Lounge I (kapacitás: 25 fő)	1/4	Altéma: 1 Interaktív workshop
Cordoba Lounge II (kapacitás: 25 fő)	1/5	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Cordoba Lounge III (kapacitás: 25 fő)	1/6	Altéma: 1 Prezentáció és beszélgetés, valamint interaktív workshop
Park 1 (kapacitás: 35 fő)	1/7	Altéma: 3 Prezentáció és beszélgetés, valamint vitafórum
Park 2 (kapacitás: 35 fő)	1/8	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Park 3 (kapacitás: 35 fő)	1/9	Altéma: 1 Prezentáció és beszélgetés
Buda 1 (kapacitás: 35 fő)	1/10	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés, valamint vitafórum
Buda 2 (kapacitás: 35 fő)	1/11	Altéma: 3 Vitafórum
Terem: 209 (kapacitás: 20 fő)	1/12	Altéma: 1 Prezentáció és beszélgetés
Terem: 210 (kapacitás: 20 fő)	1/13	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés

Párhuzamos szekciók 2.
Október 10., péntek, 14:45-16:45

Terem		Szekció
Ravel <i>(kapacitás: 300 fő)</i>	2/1	Altéma: 1, 3 Orosz nyelven, angol tolmácsolással Prezentáció és beszélgetés
Bolero <i>(kapacitás: 120 fő)</i>	2/2	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés, interaktív workshop, valamint vitafórum
Cordoba <i>(kapacitás: 100 fő)</i>	2/3	Altéma: 2 Magyar nyelven, angol tolmácsolással Prezentáció és beszélgetés, valamint vitafórum
Cordoba Lounge I <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	2/4	Altéma: 3 Prezentáció és beszélgetés
Cordoba Lounge II <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	2/5	Altéma: 2 Vitafórum
Cordoba Lounge III <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	2/6	Altéma: 3 Prezentáció és beszélgetés
Park 1 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	2/7	Altéma: 3 Szakértői kerekasztal-beszélgetés, valamint interaktív workshop
Park 2 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	2/8	Prezentáció és beszélgetés
Park 3 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	2/9	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Buda 1 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	2/10	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Buda 2 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	2/11	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés, valamint vitafórum
Terem: 209 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	2/12	Altéma: 2 Kognitív térkép összeállítása, interaktív workshop
Terem: 210 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	2/13	Altéma: 3 Prezentáció és beszélgetés
Terem: 309 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	2/14	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés

Párhuzamos szekciók 3.
Október 11. szombat, 8:45-9:45

Terem	Szekció	
Ravel & Bolero <i>(kapacitás: 500 fő)</i>	3/1	Altéma: 1 Magyar nyelven, angol tolmácsolással Interaktív workshop
Cordoba <i>(kapacitás: 100 fő)</i>	3/2	Altéma: 1 Angol nyelven, orosz tolmácsolással Prezentáció és beszélgetés
Cordoba Lounge I <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	3/3	Vitafórum
Cordoba Lounge II <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	3/4	Altéma: 1 Vitafórum
Cordoba Lounge III <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	3/5	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Park 1 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	3/6	Altéma: 2 Interaktív workshop
Park 2 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	3/7	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Park 3 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	3/8	Altéma: 1 Vitafórum
Buda 1 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	3/9	Altéma: 1 Interaktív workshop
Buda 2 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	3/10	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Terem: 209 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	3/11	Altéma: 3 Interaktív workshop
Terem: 210 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	3/12	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Terem: 309 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	3/13	Altéma: 1 Prezentáció és beszélgetés
Terem: 310 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	3/14	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés

Párhuzamos szekciók 4.
Október 11. szombat, 12:00-13:30

Terem	Szekció	
Ravel & Bolero <i>(kapacitás: 500 fő)</i>	4/1	Altéma: 2, 3 Orosz nyelven, angol tolmácsolással Prezentáció és beszélgetés
Cordoba <i>(kapacitás: 100 fő)</i>	4/2	Altéma: 2 Angol nyelven, magyar tolmácsolással Prezentáció és beszélgetés
Cordoba Lounge I <i>(kapacitás: 25 ember)</i>	4/3	Altéma: 1 Interaktív workshop
Cordoba Lounge II <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	4/4	Altéma: 3 Interaktív workshop
Cordoba Lounge III <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	4/5	Altéma: 2 Interaktív workshop
Park 1 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	4/6	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Park 2 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	4/7	Altéma: 1 Interaktív workshops
Park 3 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	4/8	Altéma: 1 Interaktív workshop
Buda 1 <i>(kapacitás: 35 ember)</i>	4/9	Altéma: 3 Interaktív workshop
Buda 2 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	4/10	Altéma: 1 Interaktív workshop
Terem: 209 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	4/11	Altéma: 1 Prezentáció és beszélgetés
Terem: 210 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	4/12	Altéma: 1 Interaktív workshop
Terem: 309 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	4/13	Altéma: 3 Interaktív workshop

Párhuzamos szekciók 5.
Október 11. szombat, 15:45-17:45

Terem	Szekció	
Ravel <i>(kapacitás: 300 fő)</i>	5/1	Altéma: 3 Orosz nyelven, angol tolmácsolással Prezentáció és beszélgetés
Bolero <i>(kapacitás: 120 fő)</i>	5/2	Altéma: 2, 3 Prezentáció és beszélgetés, majd interaktív workshop
Cordoba <i>(kapacitás: 100 fő)</i>	5/3	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Cordoba Lounge I <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	5/4	Altéma: 2 Interaktív workshops
Cordoba Lounge II <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	5/5	Altéma: 1 Prezentáció és beszélgetés, majd interaktív workshop
Cordoba Lounge III <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	5/6	Altéma: 2, 1 Prezentáció és beszélgetés
Park 1 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	5/7	Altéma: 3 Prezentáció és beszélgetés, vitafórum, valamint kognitív térkép összeállítása
Park 2 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	5/8	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Park 3 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	5/9	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés, majd interaktív workshop
Buda 1 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	5/10	Altéma: 3 Prezentáció és beszélgetés, valamint vitafórum
Buda 2 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	5/11	Altéma: 2 Vitafórumok
Terem: 209 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	5/12	Altéma: 1 Prezentáció és beszélgetés
Terem: 210 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	5/13	Altéma: 3, 1 Prezentáció és beszélgetés
Terem: 309 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	5/14	Altéma: 3 Prezentáció és beszélgetés

Párhuzamos szekciók 6.
Október 12. vasárnap, 9:00-10:00

Terem		Szekció
Ravel & Bolero <i>(kapacitás: 500 fő)</i>	6/1	Altéma: 3 Orosz nyelven, angol tolmácsolással Prezentáció és beszélgetés
Cordoba <i>(kapacitás: 100 fő)</i>	6/2	Altéma: 2 Magyar nyelven, angol tolmácsolással Interaktív workshop
Cordoba Lounge I <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	6/3	Altéma: 3 Prezentáció és beszélgetés
Cordoba Lounge II <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	6/4	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Cordoba Lounge III <i>(kapacitás: 25 fő)</i>	6/5	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Park 1 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	6/6	Altéma: 1 Kognitív térkép összeállítása
Park 2 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	6/7	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Park 3 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	6/8	Altéma: 1 Interaktív workshop
Buda 1 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	6/9	Altéma: 2 Vitafórum
Buda 2 <i>(kapacitás: 35 fő)</i>	6/10	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Terem: 209 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	6/11	Altéma: 2 Prezentáció és beszélgetés
Terem: 210 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	6/12	Altéma: 1 Interaktív workshop
Terem: 309 <i>(kapacitás: 20 fő)</i>	6/13	Altéma: 1 Prezentáció és beszélgetés

A KONFERENCIA ALTÉMÁI

A konferencia egyes altémái a kisgyermekkorai szolgáltatások egy-egy kihívására koncentrálnak: először is, biztosítani, hogy a befogadás, esélyegyenlőség és minőség jellemezze ezeket a szolgáltatásokat, másrészt gondoskodni arról, hogy minden gyerek, még a leginkább veszélyeztetettebb is hozzáférhessen a jó minőségű szolgáltatásokhoz, és harmadrészt biztosítani, hogy a szolgáltatások igyekezzenek a gyerekek és a családok sokféle igényét kielégíteni.

1. altéma

Demokratikus értékek és gyakorlatok a kisgyermekkel foglalkozó intézményekben

A kisgyermekkorai fejlesztés nem tekinthető politikailag semleges terepnek. A gyermekek ezekben az első években sajátítják el azokat az értékeket, viselkedésmódokat és készségeket, amelyek lehetővé teszik, hogy később nyitott társadalmak aktív állampolgárai legyenek. A mindenki számára elérhető, magas színvonalú kisgyermekkorai ellátás a prosperáló, a sokféleséget értéknek tekintő, demokratikus társadalmak egyik alappillére. A magas színvonalú kisgyermekkorai ellátás ezen kívül elengedhetetlen a sikeres demokratikus társadalmak alapját képező társadalmi igazságosság és gazdasági produktivitás szempontjából.

A szülők, szakemberek és gyerekek nem passzív alattvalók egy merev és változatlan rendszerben. Maguk is változások elindítói és motorjai, akik képesek olyan társadalmi mozgalmakat elindítani, amelyek arra ösztönzik az egyes kormányzatokat, hogy tekintsék magukat felelősnek a gyermekek jövőjéért. Nekik maguknak is döntő szavuk van abban, milyenek legyenek a kisgyermekkorai szolgáltatások. Ez az altéma az alábbi fontos kérdéseket járja körül:

- Hogyan képesek a kisgyermekkorai szolgáltatások elősegíteni a demokratikus értékrend és a felelősség és elszámoltathatóság elterjedését?
- Hogyan alakítja a gyermekek, szülők és szakemberek aktív részvétele a kisgyermekkorai szolgáltatásokat?
- Hogyan járult hozzá a civil társadalom a döntéshozási mechanizmusokat befolyásoló dialógushoz a demokratikus értékekről és gyakorlatokról a kisgyermekkorai szolgáltatások területén?
- Hogyan tükröződnek a demokratikus értékek a kisgyermekkorai szolgáltatásokban és az azokra vonatkozó döntéshozási mechanizmusokban?

2. altéma

Befogadás, esélyegyenlőség és minőség – a minden gyermek és szülő számára elérhető szolgáltatások kulcstényezői

Mire a gyermekek elérik az általános iskolás kort, a többségi és a leginkább hátrányos helyzetű gyermekek közötti teljesítménybeli különbségek szinte behozhatatlanok. A kutatási eredmények azonban egyértelműen igazolják, hogy a magas színvonalú kisgyermekkorai szolgáltatásokból éppen a leginkább hátrányos helyzetű gyerekek profitálnak a legtöbbet.

A leginkább hátrányos helyzetű csoportoknak nyújtott szolgáltatások prioritásként kezelése tehát a korai években máris jelentkező esélyegyenlőségbeli különbségek csökkentésének vagy megszüntetésének egyik módja. A kisgyermekkorai szolgáltató rendszerek számára az jelenti az egyik legnagyobb kihívást, hogy sikerüljön valamennyi gyereket elérniük és támogatniuk, beleértve a leginkább veszélyeztetetteket is. A leghatékonyabb programok már a gyermek születése előtti időszakban megkezdődnek és elősegítik az egyes családok eltérő igényeire nyitott, stimuláló interakciókat. A fogyatékkal élő, roma és vándorló közösségekben élő gyerekek Európa-szerte különösen veszélyeztetettek. Különleges erőfeszítésekre van szükség a szakemberek részéről ahhoz, hogy bizalmi viszonyt tudjanak kialakítani a családokkal és képessé tegyék a szülőket arra, hogy kiálljanak gyermekeik jogáért az integrált mainstream szolgáltatásokhoz való teljes körű hozzáférésben. Az altéma az alábbi kérdésekre fókuszál:

- Mit is jelent a befogadás, az esélyegyenlőség és a magas színvonal a kisgyermekkorai szolgáltatások terén?
- 25 év reform és innováció nyomán milyen tanulságokkal szolgált a legkiszolgáltatottabb helyzetű gyermekekkel és családokkal való munka az egyre több kihívást jelentő gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális környezetben?
- Milyen szolgáltatásokra van szükség?
- Milyen tanulságokkal szolgáltak az alulról építkező kísérleti kezdeményezések, amelyek a szolgáltatásokban részt vevő gyerekek, családok és szakemberek erősségeire és kompetenciáira helyezték a hangsúlyt?
- Hogyan lehet áthidalni a szakadékot a dokumentumokban megfogalmazott irányelvek és a terepen tapasztalható realitás között (úgy a színvonalra, mint a hozzáférésre és az esélyegyenlőségre vonatkozólag)?

A 2. altéma előadásait a DECET támogatja.

3. altéma

A kisgyermekkorai szolgáltatások és rendszerek átfogó megközelítése

A kisgyermekkorai fejlesztéssel foglalkozó rendszerek gyakran igen rosszul szervezettek. Horizontális szinten sok esetben hiányzik az ellátási formák (egészségügy, oktatás, szociális ellátás) integrációja. Vertikális szinten pedig gyakran nagyon kevés a folytatólagosság az egyes korcsoportokat célzó szolgáltatások (bölcsőde, óvoda, alsó tagozat) között. Ennek az eredménye lehet a hozzáférés vagy az ellátás színvonala terén tapasztalható esélyegyenlőtlenség, egymásnak ellentmondó irányelvek és gyakorlatok, illetve a források rossz koordinációja. Sok gyerek egyszerűen kiesik a rendszerből, és így nem érvényesülnek a színvonalas oktatáshoz és fejlesztéshez való hozzáférésre vonatkozó jogaik. Sürgős szükség van arra, hogy a döntéshozók és az egyes szektorokban és szolgáltatási területeken dolgozó szakemberek integrált rendszereken keresztül átfogó szolgáltatásokat dolgozzanak ki. Az altéma az alábbi kérdéseket járja körül:

- Hogyan tudnak az egyes államok olyan forráselosztási csatornákat és egységes irányelveket kidolgozni, amelyek garantálják a magas színvonalat, a befogadást és az átfogó szolgáltatásokhoz való egyetemes hozzáférést?
- Melyek a gyermekekkel, családokkal és közösségekkel való foglalkozás olyan progresszív megközelítései, amelyek elősegítik a kisgyermekkorai szolgáltatások integrációját és folytatólagosságát?
- Hogyan tudjuk elősegíteni a szektorok közötti együttműködést?
- Hogyan tudnak a kisgyermekkorai ellátásával foglalkozó szakemberek felkészültebbek lenni és több támogatást kapni abban, hogy olyan rendszerekben dolgozzanak, amelyek integrálják az egyes szektorok szolgáltatásait és folytatólagosságot biztosítanak a gyermekek számára?

A PLENÁRIS ÜLÉSEKEN ELHANGZÓ ELŐADÁSOK

Professzor Martin Woodhead, Emeritus Professor, Gyermekkori tanulmányok professzora, The Open University (Egyesült Királyság)

Woodhead professzor harmincéves kutatói karrierje során mindvégig a kisgyermekkori fejlesztésre, oktatásra és gondozásra koncentrált – többek között foglalkozott kiterjedt nemzetközi összehasonlító vizsgálatokkal, irányelvek tanulmányozásával, és számos publikációja született ezekben a témákban. Végzett kutatásokat a gyermekmunka, illetve a gyermeki jogok témájában is, például a Save the Children nemzetközi szervezet, az Európa Tanács, az OECD és az UNESCO megbízásából.

Woodhead professzor az ENSZ Gyermekjogi bizottságának külön tanácsadójaként részt vett a 7. sz. Általános kommentár („A gyermeki jogok érvényre jutása kisgyermekkorban”, 2005.) megszövegezésében, illetve vezető szerepe volt az ENSZ főtitkárának a GA65 tagországok számára készített jelentésének elkészítésében a gyermeki jogok érvényre jutásáról kisgyermekkorban (2010).

Woodhead professzor részt vett annak a szakértői dokumentumnak az összeállításában is, amelyet az ISSA és egyéb szervezetek nyújtottak be az Emberi Jogok Európai Bíróságára egy keresettel kapcsolatban, amelyet roma szülők indítványoztak a Cseh Köztársasággal szemben. Woodhead professzor 2005 óta tagja annak a vezető kutatókból álló testületnek, amely az oxfordi egyetem égisze alatt zajló, Young Lives elnevezésű 15 éves longitudinális kutatást koordinálja, amely a gyermekszegénység problémáját igyekszik feltárni Etiópiában, Indiában, Peruban és Vietnámban. A professzor ezen kívül az UNICEF Egyesült Királyság alelnöke is.

A kisgyermekkori szolgáltatások átfogó jövőképe felé: Életpálya-építés, holisztikus, jogokon alapuló, méltányos és inkluzív szolgáltatások

Fordulóponthoz értünk a kisgyermekkor történetében. A magas színvonalú kisgyerekkori szolgáltatások kulcsszerepét ma már minden korábbinál szélesebb körben elismerik. Egyre több kutatás támasztja alá, milyen előnyökkel járnak ezek a szolgáltatások úgy a gyermekek, mint tágabb közösségük és a társadalom egésze számára. Soha ennyi program és szolgáltatás nem működött még ezen a területen, legyen szó állami, civil, vagy magánkezdeményezéséről. A következő lépés a magas színvonalú kisgyermekkori szolgáltatások átfogó víziójának megalkotása a gyorsan változó társadalmi környezetben, ahol az adott szolgáltatásokkal szembeni elvárások és kihívások is dinamikusan változnak. Előadásomban ennek az átfogó vízióknak négy aspektusát fogom megvizsgálni. 1. Egész életútra kiható: felismeri, hogy a kisgyermekkor egy sor kulcsfontosságú fejlődési szakaszt foglal magában, illetve kritikus beavatkozási pontokat a szegénység és egyenlőtlenség generációközi átadása tekintetében; 2. Holisztikus: a szektorszintű irányelvek átvitelét kívánja meg egy integrált kisgyermekkori ellátórendszerbe, beleértve a gyermekek

egészségéért, oktatásáért és jóllétéért bármilyen módon felelős személyek munkája közötti sokkal hatékonyabb koordinációt; 3) Jogokon alapuló: azokon a demokratikus értékeken alapul, amelyek aktív résztvevőként tekintenek a gyerekekre, szülőkre, pedagógusokra és más szakemberekre a magas színvonalú szolgáltatások megteremtése terén; illetve 4) egyenlőségre törekvő és befogadó, vagyis a társadalmi igazságosság alapgondolatára, illetve a szükségletek, jogok és fejlődési igények tiszteletben tartására épül. Végezetül felhívom a figyelmet a mindezen kritériumoknak megfelelő kisgyermekkorai szolgáltatásrendszer kialakítását nehezítő körülményekre.

Milotay Nóra, az Európai Bizottság szakreferense, Oktatási és Kulturális Főigazgatóság, Iskolapolitikai szekció (Belgium)

Milotay Nóra az ELTE-n szerzett diplomát, majd több éven keresztül történelmet és német nyelvet tanított egy budapesti középiskolában.

Ezt követően a Cambridge-i Egyetemen szerzett PhD fokozatot modern európai történelemből. Több oktatásügyi pozíciót is betöltött Magyarországon, illetve az Európai Bizottságnál, az utóbbi években pedig az EU kisgyermekkorai ellátásokra vonatkozó irányelveinek összehangolását célzó együttműködés kialakításán dolgozott, amelyek egyre nagyobb fontosságra tesznek szert az Európa 2020 stratégián belül.

Ennek a munkának a keretében részt vett a Bizottság, illetve a Tanács kisgyermekkorai oktatásra és gondozásra vonatkozó hivatalos állásfoglalásának kidolgozásában, amely széles körű együttműködést tett szükségessé számos európai és nemzetközi szervezet – köztük az OECD, különösen pedig annak Starting Strong (Erős kezdet) elnevezésű szakmai hálózata – bevonásával. Milotay Nóra vezetésével működött a tagállamok döntéshozóinak, kutatóinak és szakembereinek képviselőiből álló tematikus munkacsoport is, az Open Method of Coordination (A koordináció nyílt módszere) keretein belül.

Milotay Nóra mind kutatói, mind gyakorlati háttérrel rendelkezik, fő érdeklődési területe a kutatás, döntéshozás és gyakorlat találkozási felülete.

A magas színvonalú kisgyermekkorai oktatás és gondozás helye az európai napirenden

Az Európai Bizottság kisgyermekkorai oktatásra és gondozásra vonatkozó hivatalos állásfoglalásának 2011-es elfogadása nyomán a kisgyermekkorai nevelés mindinkább az európai unión belüli oktatásügyi együttműködés egyik legerősebb tartóoszlopává válik. A Bizottság külön is hangsúlyozta a szolgáltatásokra vonatkozóan a mennyiségi (hozzáférési) szempontok mellett a minőségi szempontok érvényre jutásának fontosságát. A kezdeményezés mögött meghúzódó alapgondolata a gyermekek fejlődési szükségleteinek és jóllétének figyelembe vétele mellett a munkaerő-piaci megfontolások beemelése volt, abban a formában, hogy a kisgyermekkorai szolgáltatások bővítése egyúttal azt is elősegíti, hogy a szülők könnyebben visszakerülhessenek a munkaerőpiacra. Az elmúlt két év során (2012-

2014.) a tagállamok szakemberei intenzív munkával összeállították az Európai Minőségi Keretrendszer kisgyermekkorú oktatásra és gondozásra vonatkozó javaslatát. A keretrendszer és a minőségről folyó vita minden bizonnyal erősíteni fogja a kisgyermekkorú oktatás és gondozás pozícióját az európai napirenden, amellett, hogy annak értelmezésére is hatással lesz.

Előadásomban röviden ismertetem ezt a dokumentumot, majd kitérek gyakorlati megvalósításának kérdéseire, illetve arra, hogyan tudnának a tagállamok a lehető legtöbbet profitálni belőle. Szó esik továbbá arról is, hogy a kisgyermekkorú oktatási és gondozási rendszerek szabályozásának és kialakításának sikere nagyban múlik a vonatkozó szektorok közötti együttműködésen – amely természetesen egyszersmind komoly kihívást is jelent.

Professzor Kathleen Lynch, az Esélyegyenlőségi Tanulmányok professzora, University College Dublin; a UCD Társadalmi Igazságosság Iskolájának vezetője (Írország)

Kathleen Lynch az Esélyegyenlőségi Tanulmányok professzora a University College Dublin egyetemen, ahol egyben oktatási főelőadó. Az UCD Társadalmi Igazságosság Iskolájának vezetője.

Lynch professzor fő kutatási területe az egyenlőség kérdéskörén belül az oktatásügy, de az utóbbi tíz évben kollégáival együtt az egalitarianizmus elméleti és gyakorlati kérdéseivel is foglalkozott. Számos publikációja látott napvilágot az egyenlőség témakörében – nemcsak szakfolyóiratokban megjelent cikkek fűződnek a nevéhez, hanem két kötet is: *Equality: From Theory to Action* (2004., 2009.) illetve *Affective Equality: Love, Care and Injustice* (2009.). Ez utóbbit az Irish Times felvette 2009-ben összeállított „A 100 legjobb ír könyv” listájára.

2007. és 2010. között Lynch professzor az *Oktatás és képzés területén működő társadalomtudományi szakemberek európai hálózatának* tagjaként tanácsadóként működött az EU Oktatásügyi és Kulturális Bizottsága mellett. A University College of Dublin mellett számos más testület és intézmény keretein belül is tölt és töltött be pozíciókat, legutóbb például vendégelőadóként a Lucy Cavendish College és a Cambridge-i Egyetem Oktatásügyi Iskolája meghívására 2006-ban, valamint egyike volt a Linköpingi és az Örebroi Egyetem által 2010-ben közösen indított GEXcel (Gender Excellence Research) kutatási programja keretében működő 12 különböző országból meghívott szakértőnek. 2010. és 2012. között az Ír Bölcsész- és Társadalomtudományi Kutatói Tanács tagja volt.

Legutóbbi kötete a Palgrave Macmillan kiadónál látott napvilágot *New Managerialism in Education: Commercialization, Carelessness and Gender* címmel (2012.). A B. Grummell-lel és D. Devine-nal közösen jegyzett könyv az új menedzseri szemlélet és neoliberais irányvonal hatását vizsgálja az alap-, közép- és felsőfokú oktatás területén.

Lynch professzor nemcsak tudós, de aktivista is. Szilárdan hisz abban, hogy a tudomány és kutatás szerepe nem merül ki a világ megértésében, hanem feladata az emberiség javának szolgálata is. Ennek érdekében kulcsszerepet játszott a University College of Dublin

keretében működő Egyenlőségi Tanulmányok Központja létrehozásában 1990-ben, majd pedig ugyanott a Társadalmi Igazságosság Iskola létrehozásában 2005-ben. Emellett számos társadalmi igazságossággal kapcsolatos kampány résztvevője és szorosan együttműködik több alulról építkező aktivista szervezettel is.

Kutatásait és előadását a DECET támogatja.

Mennyit számít az esélyegyenlőség a kisgyermekkorai szolgáltatásokban és oktatásban?

Paulo Freire, a nagy brazil tanító mindig arra hívta fel a nevelők figyelmét, hogy „Az *oktatás sosem semleges: vagy a szoktatást szolgálja, vagy a szabadságot.*”. Az oktatás során végzett tevékenységünknek mindig van politikai (egyben kulturális, szociális, személyes) hatása: vagy felszabadítja a gyerekeket és megbízhatóvá teszi őket, a kompetencia és az önbecsülés érzését adva nekik, vagy elnyomja (beszoktatja) őket, ha elutasítja kulturális, hitbéli, nemi, az ízlésben, életstílusban, társadalmi osztályban, képességekben, etnikumban vagy rasszban mutakozó különbségeiket. Az kisgyermekkorai oktatás és nevelés társadalmi intézményrendszere éppúgy nem semleges, mint magasabb fokozatai.

Az iskoláskorúnál kisebb gyermekek még – lelkiileg és testileg is – kicsik és sérülékenyek, nem vesznek részt a közéletben, így a korosztályukat érintő ügyeket hajlamosak vagyunk apolitikusan szemlélni, oktatásukat és nevelésüket gyakran politikamentes szemlélettel elemezzük. Ám az igen fiatal gyermekek oktatása-nevelése valójában alapvető politikai jelentőségű nem csupán maguk a gyermekek és családjuk, de az egész társadalom számára! A kisgyermekkorai oktatás-nevelés során megtapasztalt diszkrimináció hosszú távú kihatással van a gyermek tanulására és későbbi fejlődésére.

Előadásomban négy olyan alapelvét vázolom fel az egyenlőségnek, melyek minden kisgyermekkorai oktatás-nevelés alapját is kell hogy képezzék, hogy egalitáriánusabbá és befogadóbbá tegyék azt: egyenlő tisztelet és elfogadás, az erőforrások egyenlő el- vagy újraosztása, a hatalommegosztással megvalósuló egyenlő megnyilvánulási lehetőség, illetve a egyenlő járó (és gyakorolható) szeretet és gondoskodás. Ezeket az alapelveket fogalmaztuk meg a UCD Equality Studies Centre égisze alatti két tanulmányunkban: „*Egyenlőség – az elmélettől a tevékenységig*” (2004.), illetve „*Érzelmi egyenlőség – szeretet, gondoskodás, igazságtalanság*” (2009.).

Ahogy az egészséges testi, érzelmi és szellemi fejlődéshez minden gyereknek szüksége van az e szempontokból megfelelő gondoskodásra, úgy arra is, hogy egyenlőként, előítéletektől és diszkriminációtól mentesen vehessék ki részüket a nevelési-oktatási szolgáltatásokból. Emberi lehetőségeiket csak akkor bontakoztathatják ki, ha (nyelvtől, etnikai és vallási háttértől, bőrszíntől, nemtől, képességektől és társadalmi osztálytól függetlenül) részesülnek az odatartozás, felhatalmazás és tisztelet érzéseiben.

Kirsi Madi, az UNICEF Közép- és Kelet-Európai térségi, illetve Független Államok Közössége regionális igazgatóhelyettese (Svájc)

Kirsi Madi több mint húsz évi tapasztalattal rendelkezik a külügyek, fejlesztés, humanitárius segítségnyújtás és kormányközi folyamatok területén működési, döntéshozási és koordinációs aspektusból. 1991. óta dolgozik az UNICEF-nél, ahol számos pozíció birtokosa volt, egyre kiterjedtebb felelősségi területtel. 1991-ben dolgozott Libériában, 1992-ben Irakban, 1997-98-ban Szudánban a segítségnyújtási erőfeszítések koordinálásának területén. Támogatta a balkáni külön megbízott munkáját a koszovói válság következményeinek felszámolása során 1999-ben. Részt vett a humanitárius irányelvek kidolgozásában az UNICEF keretein belül csakúgy, mint az egyes ügynökségek együttműködése során. 2002. és 2005. között az ENSZ Koordinációs és Humanitárius Ügyek Irodája keretében működő Inter-Agency Standing Committee (IASC) bizottság vezetője, és ebben a minőségében aktívan támogatta és elősegítette a fő nemzetközi humanitárius segélyszervezetek, például a civil szféra, illetve a Vöröskereszt, Vörös Félhold és más ügynökségek közötti hatékonyabb koordinációt. Egyéb szakterületei közé tartozik a társadalmi nemek kérdése, az emberi jogok és a katasztrófavédelem. 2007. és 2010. között az UNICEF Igazgató tanácsának titkára az UNICEF Főigazgatóságán, miután 2005-ben ott titkár asszisztensként szolgált Jelenlegi pozícióját az UNICEF-en belül 2010 márciusa óta tölti be. MA szintű politológus végzettséggel rendelkezik, szakterülete ezen belül a nemzetközi kapcsolatok és a szociál-antropológia. Mielőtt hazája, Finnország külügyi szolgálatánál, majd pedig az ENSZ-nél elhelyezkedett, Indiában végzett kutató munkát a városi szegények politikai mozgósításának területén.

Jöjjünk össze: Szervezetek és szektorok közötti együttműködés annak érdekében, hogy minden gyermek életének kezdeti szakaszában biztosítani lehessen számára a legjobb feltételeket

Kirsi Madi a kisgyermekkorai fejlesztés fontosságáról fog beszélni a Közép- és Kelet-Európában, illetve a FÁK országokban a gyermeknevelési intézményekben és szolgáltatásokban az utóbbi 15 évben tapasztalható jelentős leromlás és növekvő egyenlőségi hiányosságok fényében. Szót ejt majd a kisgyermekkorai kockázatok csökkentésére és lehetőségek növelésére alkalmas hatékony módszerekről is, melyekbe beletartozik a szülőket gyermekük teljes körű fejlődését segítő tudással és készségekkel való felvértezése éppúgy, mint a strukturált korai nevelés kérdései. Meg fogja osztani az UNICEF nemrég végrehajtott, több országra kiterjedő értékelésének eredményeit, melyek kiemelik a kisgyermekkorai oktatás-nevelés minőségére és egyenlőségére fordítandó nagyobb figyelmet, illetve az adatok rendszeres gyűjtésének, elemzésének és felhasználásának fontosságát.

Az elkövetkező évek során a kisgyermekkorai fejlesztés előmozdításának érdekében a UNICEF és az ISSA erősíteni fogják évtizedes együttműködésüket, mely nemrégiben már az innovatív szektorközi megközelítésekre is kiterjedt a legkisebb korú gyermekek és családjuk tekintetében. Jelenleg is folyamatban vannak a védőnők és más, az otthonokat látogató szakemberek felkészítése arra, hogy minden családot elérjenek, illetve szükség esetén elérhetővé tegyék számukra a megfelelő szolgáltatásokat.

Az UNICEF az ISSA-val, az OSF-fel, a Save the Children-nel és más partnerekkel együtt hozta létre a közép- és kelet-európai, illetve FÁK-illetőségű regionális szövetséget, az Early Years

Regional Alliance-et (EYRA). Az EYRA azzal a céllal tevékenykedik, hogy az egészségügy, az oktatás, a jóléti és érdekvédelmi szektor és a nyilvánosság tájékozottságát és elhivatottságát növelje a kisgyermek jogérvényesítésének területén, biztosítván számukra az egészséges fejlődés és növekedés, illetve a békés közösségekben való termékeny életvitel lehetőségét.

Marian Daragiu, vezető tanácsadó, Ruhama Alapítvány (Románia)

Marian Daragiu 1994 óta dolgozik a romák társadalmi befogadásának területén. Maga is roma származású, a Ruhama Alapítvány egyik alapítója, jelenleg vezető tanácsadója. Az alapítványt 2009-ben nyilvánították hivatalosan civil szervezetté Romániában, azoknak az oktatásra fókuszáló integrált programoknak az eredményeképpen, amelyeket több mint negyven elmaradott cigánytelepen működtettek.

Marian Daragiu szociológus, illetve MA szintű diplomával rendelkezik közösségfejlesztés és államigazgatás területén. Emellett országosan elismert felnőttképzési szakember és a Roma Diplomácia program diplomájának birtokosa. Jelenleg a Harvard Kennedy School hallgatója a Leadership, Organizing, and Action - Leading Change Program (Vezetés, Szervezés és Tevékenység – Változás Vezénylő Program) keretében, amely a roma közösség szervezési folyamatokra koncentrál.

Karrierje során mindig is hagyatkozott a közösségfejlesztés és elmaradott roma népességek ösztönzése terén innovatív gyakorlatok kipróbálása során szerzett tudására és tapasztalataira. Ennek keretében dolgozott EU-s projekteken, kormányzati testületekben, illetve aktivista szervezetekben – egyik legnagyobb sikerének a 2012-es országos választásokra mozgósított 30 ezer roma szavazópolgárt tekinti.

2013 júniusa óta Adrian Daragiu a Romany Early Years Network (REYN) tanácsadói csoportjának tagja, aki elkötelezetten dolgozik azon, hogy minél több kirekesztett roma gyermek juthasson hozzá magas színvonalú kisgyermekkorai szolgáltatásokhoz. Egyéb civil szervezetek mellett vezetőségi tagja a Citizens Advice Bureau romániai tanácsadó szervezetének.

Dr. Adrian Marsh, kutató, roma tanulmányok és roma kisgyermekkorai nevelés szakterületen (Törökország)

Dr. Adrian Marsh maga is roma-utazó származású, roma, cigány és utazó közösségeket kutat Nagy-Britanniában, Svédországban, Törökországban, Egyiptomban, valamint Közép-, Kelet- és Délkelet-Európában.

Előadóként megfordult London, Malmö, Stockholm, Kairó, Isztambul és Diyarbakir egyetemeken, valamint ERSC ösztöndíjasként oktatott és kutatott a londoni Greenwich University Roma tanulmányok tanszékén.

Karrierjének legutóbbi szakaszában roma, cigány és utazó közösségek számára kidolgozott kisgyermekkorai fejlesztési projektek igazgatásában vett részt a londoni Open Society Foundations megbízásából. Jelenleg Isztambulban él és dolgozik.

Hangok a társadalom pereméről: A roma és utazó közösségek tagjainak személyes vallomásai

Marian Daragiu és Adrian Marsh

Mi számít igazán a roma és utazó családok kisgyermekkei számára? Sok-sok érvel halottunk már arra vonatkozóan, miért fontos, sőt kritikus jelentőségű, hogy a sérülékeny és marginalizált közösségek is hozzájussanak a kisgyermekkorai szolgáltatásokhoz; evidensnek tartjuk, hogy a leghátrányosabb helyzetű gyermekek nyerik a legtöbbet a magas színvonalú kisgyermekkorai szolgáltatásokkal – ezek az érvek azonban szinte sosem a szóban forgó közösségek tagjaitól, hanem kívülállóktól származnak. A támogatás eljuttatása minden kisgyermekhez – különösen a legveszélyeztetettebb vagy kirekesztett helyzetűekhez – továbbra is (főként Kelet- és Délkelet-Európában) a legnagyobb kihívás marad a kisgyermekkorai szolgáltatások számára, habár éppen azok a közösségek, amelyeknek ez a legnagyobb hasznára lehetne, keveset tapasztalnak ebből, minthogy a módszertan elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt még mindig a többségi társadalom perspektíváját tükrözi.

A mostani „új világrend(etlenség)ben” a roma és utazó – gyakran bevándorló – közösségek gyerekei különösen sérülékenyek; a velük és családjukkal folytatott munkához elengedhetetlen készségek és tudás felhalmozása nagyobb erőfeszítést kíván a kisgyermekkorai oktatás és gondozás (ECEC) szakembereitől, különös tekintettel egyfelől a szolgáltatások és intézmények képviselői, másfelől az érintett közösségek közti bizalom kialakítására, illetve arra, hogyan lehetne jobban támogatni a szülőket saját és gyermekeik a minőségi kisgyermekkorai fejlesztői ellátásban való részvételhez való jogainak képviseletében. Ha ma kreatív, kitartó és elkötelezett erőfeszítéseket fektetünk a roma és utazó közösségek gyerekeinek fejlesztésébe, azzal közös jövőnk jobb társadalmába fektetünk be. Rövid előadásukban a roma és utazó közösségek két szószólója együtt osztja meg velünk nézeteit arról, miért olyan fontosak a korai gyermekkor évei, és mit számíthat a minőségi kisgyermekkorai szolgáltatásban való részesülés, különösen, ha az adott közösséghez tartozók végzik. Az előadás után kérdésekre és az érintett izgalmas kérdések megvitatására is lehetőség nyílik.

Frank Oberklaid professzor, a University of Melbourne Gyermekgyógyászati Karának professzora, a Royal Children's Hospital Kórház Gyermek Egészségügyi Közösségi Központjának Alapítványi igazgatója (Ausztrália)

Frank Oberklaid professzor nemzetközileg elismert kutató, két könyv, számos tankönyvfejezet és több mint 150 tudományos publikáció szerzője különféle gyermekgyógyászati témákban.

A közelmúltban vonult vissza a Journal of Paediatrics and Child Health szakmai folyóirat főszerkesztői székéből, de jelenleg is tagja számos nemzetközi gyermekgyógyászati folyóirat szerkesztő bizottságának. Alapító szerkesztője volt több ausztrál szakmai kiadványnak (többek között: Policy Briefs, Community Paediatric Review, Child Care and Children's Health, Australian Paediatric Review) ez utóbbi folyóirat képzési programjának országos programigazgatója. Számos kutatási ösztöndíjat kapott úgy az ausztrál National Health and Medical Research Council, mint más ügynökségek részéről, tanácsadóként működött a WHO és az UNICEF mellett, számos országban járt meghívott oktatóként és tanácsadóként.

Karrierje során sok kiemelkedő döntéshozói testületben is töltött be különböző tisztségeket. Jelenleg is tagja a kanadai Norlien Foundation tanácsadó testületének, illetve egy négy állam szakembereit tömörítő nemzetközi együttműködésnek, amelynek célja átfogó, közösségi alapú kisgyermekkorai kezdeményezések kidolgozása.

Jelenlegi fő érdeklődési területe a „fordítási kutatás” – a kutatások és kutatási eredmények lefordítása annak érdekében, hogy felhasználhatóvá váljanak a döntéshozók, szolgáltatók és szakemberek számára. Érdeklődése kiterjed a kisgyermekkorai fejlődés, a megelőzés és korai felismerés/korai intervenció szakterületére, valamint arra, hogyan lehet a kisgyermekes és kisgyermekes családok számára már jelenleg is működő szolgáltatásokat jobban összehangolni, és ezáltal eredményesebbé tenni.

Kisgyermekes eredményeinek javítása a közösségi alapú szolgáltatási rendszerek újrafókuszálásának eredményeképpen

Az egyén egészségét és jóllétét az élet első éveit alapozzák meg, még az iskoláskor elérése előtt. A kisgyermekes által megtapasztalt első néhány környezet erőteljesen meghatározza mind kognitív, mind társas és érzelmi fejlődését, amelyek pedig egész későbbi élete során hatással vannak teljesítményére és közérzetére. Ezek a kutatási eredmények arra ösztönöznek bennünket, hogy olyan irányelveket dolgozzunk ki, amelyek elősegítik a magas színvonalú kisgyermekkorai gondozást a korai tanulási kontextusokban, illetve a megelőzésre és korai intervencióra koncentráló szolgáltatási rendszerek kialakítását.

Sok létező rendszer nehezen tudja kielégíteni a családok igényeit és a kora gyermekkorban felmerülő problémákat. A szolgáltatások erősen fragmentáltak és szűk szakterületi szemlélet jellemzi őket, így alig tapasztalható koordináció az egészségügyi ellátás, kisgyermekkorai oktatás és szociális szolgáltatások között. A szolgáltatásokhoz való hozzáférés erősen függ az adott család földrajzi és anyagi helyzetétől, míg sok családnak olyan összetett problémái vannak, amelyek túlnyúlnak valamely konkrét szolgáltatás vagy szakterület határain. Ez is arra utal, hogy szükség lenne egy átfogóbb megközelítésre, amely az adatok helyi szintű gyűjtésére és felhasználására, a forrás elosztásra és az értékelésre koncentrál, illetve a koordináció javítására, a bizonyítékon alapuló intervenciókra és a mérhető eredményekre. A bizonyítékok arra utalnak, hogy erre a helyszínelapú megközelítés jelenti a legbiztosabb garanciát.

Előadásomban összefoglalom több mint egy évtizedes tapasztalatainkat, amelyeket sok különféle közösségben szereztünk, amelyeket abban igyekeztünk támogatni, hogy a jobb

egészségügyi és fejlődési eredmények érdekében gondolják újra a kisgyermekkor szolgálatok rendszerét.

Dr. Herczog Mária, az ELTE Budapesti Egyetemén a Társadalompolitikai kar Doktori Iskolájának óraadó oktatója; a Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület elnöke, az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény Bizottságának tagja és jelentéstevője, a Eurochild elnöke (Magyarország)

Dr. Herczog Máriát 2007-ben, majd 2010-ben ismét az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény bizottsági tagjává választották. 2013 óta működik a Bizottság jelentéstevőjeként, 2010-ben pedig a Eurochild, a gyermekjogok és a gyermek szegénység és –kirekesztés témájával foglalkozó civil szervezeteket és szakembereket 35 országban tömörítő ernyőszervezet elnöke lett, majd 2013-ban újra megválasztották.

Dr. Herczog Mária harminc éve foglalkozik a gyermek jólét, gyermekvédelem, gyermekjogok és a családdal kapcsolatos témák kutatásával. Számos kötet, könyvfejezet és szakmai publikáció fűződik a nevéhez, úgy Magyarországon, mint nemzetközi szinten. Újabb kutatási témái közé tartozik a kisgyermekkor, a megelőzés, valamint a korai beavatkozás a veszélyeztetett gyermekek esetében.

A gyermekjogok érvényesítése kora gyermekkorban

A kisgyermek is polgár és jogok birtokosa. A társadalom – ezen belül a civil társadalom – minden szereplője fontos szerepet játszik abban és felelős érte, hogy a gyerekek és családjuk látható legyen a tágabb közösségben, hallathassák hangjukat, különös tekintettel a veszélyeztetett gyermekekre, családokra és közösségekre.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága különösen nagy figyelmet szentel a gyermekjogoknak a kisgyermekkor tekintetében. Az irányelvek megvalósulásának jobb kiértékelése érdekében indikátorokkal kiegészített 7. sz. általános kommentár kimondja, hogy „a kisgyermekkor oktatáshoz való jog a születés pillanatától megilleti a gyermeket”, illetve mindenki számára használható mérési módszereket biztosít.

Elengedhetetlen, hogy minden lehetséges módon támogassuk a szülőket kötelességeik teljesítésében, hogy bízunk a közösségek erejében és támaszkodjunk rá, hogy segítsünk a gyermekeknek kifejezésre juttatni szükségleteiket és nézeteiket.

A kisgyermek is polgár és jogok birtokosa. A társadalom – ezen belül a civil társadalom – minden szereplője fontos szerepet játszik abban és felelős érte, hogy a gyerekek és családjuk látható legyen a tágabb közösségben, hallathassák hangjukat, különös tekintettel a veszélyeztetett gyermekekre, családokra és közösségekre.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága különösen nagy figyelmet szentel a gyermekjogoknak a kisgyermekkor tekintetében. Az irányelvek megvalósulása jobb kiértékelésének érdekében indikátorokkal kiegészített 7. sz. általános kommentár kimondja, hogy „a kisgyermekkor oktatáshoz való jog a születés pillanatától megilleti a gyermeket”, illetve mindenki számára

használható mérési módszereket biztosít.

Elengedhetetlen, hogy minden lehetséges módon támogassuk a szülőket kötelességeik teljesítésében, hogy bízunk a közösségek erejében és támaszkodjunk rá, hogy segítsünk a gyermekeknek kifejezésre juttatni szükségleteiket és nézeteiket.

A befogadó, magas színvonalú és mindenki számára elérhető kisgyermekkorai szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén egyenlő esélyek megteremtésének elvei és gyakorlata, összhangban az UNESCO által megfogalmazott célokkal („a gyermeket születése pillanatától megillető jogok”), csak közös erőfeszítéssel, érdekképviseléssel, a figyelem felkeltésével és összehangolt tevékenységekkel érhetőek el.

A Eurochild, felerősítve a tagjainak a hangját, képviseli a gyermekeket és családjukat, szakembereket és döntéshozókat, üdvözli azt a tényt, hogy a kisgyermekkor – mint az emberi élet legkritikusabb időszaka – politikai láthatóságot kap az EU szintjén a jelenlegi, a válság nyomán előállt kritikus társadalmi-gazdasági helyzetben.

RÉSZLETES PROGRAM

PÁRHUZAMOS SZEKCIÓK 1.

OKTÓBER 10. péntek – 11:00-12:30

TEREM: RAVEL

SZEKCIÓ: 1/1

FACILITÁTOR: *BATJARGAL BATKHUYAG, MONGOLIAN EDUCATION ALLIANCE, MONGÓLIA*

MONOSTORI DÓRA, "KORÁBBAN ÉRKEZTEM KORASZÜLÖTT INTENZÍV OSZTÁLY ALAPÍTVÁNY", MAGYARORSZÁG

SZTRANCSIK DÓRA, "KORÁBBAN ÉRKEZTEM KORASZÜLÖTT INTENZÍV OSZTÁLY ALAPÍTVÁNY", MAGYARORSZÁG

"Koramentor" – Az újszülött intenzív ellátás egy új pszicho-szociális alternatívája

A kutatások és statisztikai adatok azt mutatják, hogy Magyarországon a koraszülések száma magasabb, mint bármelyik másik európai országban. Bár a születésszám évről évre csökken, a koraszülések száma továbbra is változatlan. Az újszülött intenzív ellátás nem csupán a koraszülöttek, hanem a fogyatékkal született csecsemők ellátására is kiterjed. Magyarországon évente 6-7 ezer gyermek születik valamilyen fogyatékossgal. Szemmel látható a fejlődés az újszülött-ellátás területén – a leginkább látványos talán az orvosi technológia fejlődése. Nemzetközi kutatások is rámutatnak azonban arra, hogy Magyarországon hiányzik a fogyatékkal született csecsemők családjának nyújtott pszicho-szociális segítség. Ez a szakterület speciális ismereteket és szakirányú képesítést igényel.

A "Korábban Érkeztem Alapítvány" 2012 óta dolgozik ezen a területen. A szakemberek és érintett szülők közösen kidolgoztak egy "Koramentor" elnevezésű programot a dél-alföldi térség számára. Ez szülői csoportfoglalkozásokból, egyéni tanácsadásból és telefonos tanácsadó szolgálatból áll, és hiánypótló szerepet tölt be a hazai egészségügyben. A program fő célja az érintett családok félelmeinek és szorongásának enyhítése, akiknek a mindennapjait komolyan beárnyékolják ezek a negatív érzelmek. Emellett igyekszünk erősíteni a szülők szülői identitását is. Külön segítségre van szükségük a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodásban, a sikeres gyermeknevelésben. Alapítványunk legfontosabb célja, hogy egyetlen fogyatékkal született gyermek szülője se érezze úgy, hogy ki lett zárva az "egészséges" társadalomból. Ezeknek a családoknak éppúgy egyenlő esélyekre és jogokra van szükségük, mint mindenki másnak. Előadásunkban bemutatjuk ennek az ellátási rendszernek a civil hátterét, képzési struktúráját és szakmai tapasztalatait.

Az előadás magyar nyelven hangzik el, angol tolmácsolással.

Altéma: 3

Prezentáció és beszélgetés.

Időtartam: 30 perc

BATJARGAL BATKHUYAG, MONGOLIAN EDUCATION ALLIANCE, MONGÓLIA

Alternatív kisgyermek nevelési programok mongóliai pásztor és vándorló családok számára: Újítások és tanulságok

A Mongolian Education Alliance, amely az ISSA mongóliai tagszervezete, technikai segítséget nyújtott a mongol kormánynak és az Ázsiai Fejlesztési Banknak abban, hogy azonosításra kerüljenek olyan alternatív kisgyermek nevelési programok, amelyek kifejezetten közösség orientáltak, a szegénység ellen irányulnak és nomád, vidéki, kisebbségi vagy vándor életmódot folytató csoportokat céloznak

meg. A cél olyan költséghatékony programok azonosítása és kipróbálása volt, amelyek ezeknek a hátrányos helyzetű célcsoportoknak a számára is elérhetőek, illetve erősítik a központi kormányzat és a helyi önkormányzatok lehetőségeit az alternatív kisgyermek nevelési programok tervezése, finanszírozása, koordinációja, ellenőrzése és értékelése terén. Bár a kisgyermek nevelési programokban résztvevő hat év alatti gyermekek aránya Mongóliában végre elérte a 70%-ot, az ellátáson kívül maradó gyermekek többsége a pásztorokból, illetve a főváros körül letelepedett, faluból a városba ingázó családok gyermekei közül kerül ki. Ezeknek a célcsoportoknak a részéről tehát továbbra is komoly kereslet mutatkozik új ellátási formák iránt. Az előadás röviden áttekinti az általunk kipróbált alternatív programokat, különös tekintettel az olyan újításokra, mint a mobiltelefon használata (pl. sms-üzenetek formájában).

Az előadás angol nyelven hangzik el, magyar tolmácsolással.

Altéma: 3

Prezentáció és beszélgetés

Időtartam: 30 perc

Theresa Lu, SIM University, Szingapúr

Szabadtéri játék lehetőségek: Az inkluzív játszóterek integrált megközelítése

Az előadás célja, hogy bemutassa a Szingapúrban működő integrált megközelítést, amely a szabadtéri játszóterek fejlesztésével és kialakításával foglalkozó szolgáltatásokat és rendszereket igyekszik összefogni.

Noha egész Szingapúrban sok a szabadtéri játszótér, mintha hiányozna annak felismerése, hogy több különféle szakterület bevonására van szükség ezek megtervezéséhez és kialakításához. Jelenleg folyamatban vannak olyan együttműködésen alapuló kezdeményezések, amelyek ezen kívánnak változtatni. Ezeket az erőfeszítéseket azonban jobban kell koordinálni, illetve láthatóbbá kell tenni annak érdekében, hogy az eredményeik átfogó módon elérhetőek legyenek a különböző háttérű gyerekek számára. A hatékonyabb összehangolás kulcsszerepet játszik a szakértelem és források becsatornázásában, ami pedig azt eredményezi, hogy hatékonyabbá válik a játszóterek tervezésének folyamata, így ezek a helyek és eszközök teljesebb és fejlettebb játékélményt képesek nyújtani a gyerekeknek.

Az előadás áttekinti a gyermekek jogainak érvényesülését a szabadtéri játékokhoz való hozzáférés terén, a fejlődési szakaszoknak megfelelő játékokhoz való hozzáférést, illetve a befogadást. Áttekintjük a kérdésre vonatkozó szakirodalmat is, valamint értékeljük a jelenleg elérhető nyilvános játszótéereket, valamint az ezek kialakításában részt vevő szolgáltatások és rendszerek összehangolására tett erőfeszítéseket.

Azt reméljük, az eredmények fényében több megértésben és elismerésben lesz részük az egyes érintett szakterületek képviselőinek, illetve előmozdíthatjuk az integratív megközelítés érvényre jutását a szabadtéri játszótérek kialakítása és tervezése során.

Az előadás angol nyelven hangzik el, magyar tolmácsolással.

Altéma: 3

Prezentáció és beszélgetés

Időtartam: 30 perc

PÁRHUZAMOS SZEKCIÓK 2.

OKTÓBER 10. péntek – 14:45-16:45

TEREM: CORDOBA

SZEKCIÓ: 2/3

FACILITÁTOR: *PALLAGHY SZILVIA, ROMA EDUCATION FUND (ROMA OKTATÁSI ALAP), MAGYARORSZÁG*

GERDA SULA, STEP BY STEP CENTER/ UNIVERSITY OF TIRANA, ALBÁNIA

ANILA SULSTAROVA, UNIVERSITY OF TIRANA, ALBÁNIA

Tirana környéki roma közösségek gyermeknevelési modelljei és gyakorlatai

Az elmúlt évtizedben rendkívül megnövekedett az érdeklődés a nemzetközi szervezetek és a civil szféra, illetve a kormány részéről a romák kirekesztettségének problémája. Számptalan projekt, kutatás és felmérés zajlott és zajlik a témában. A népesség egészét tekintve azonban a roma közösségek, különösen pedig ezek legsebezhetőbb tagjai, vagyis a gyerekek életminősége nem sokat javult. A roma közösségek tagjai kezdenek belefáradni abba, hogy állandóan kérdezzetnek és interjúzzák őket, anélkül, hogy valóban hallathatnák a hangjukat. A legnagyobb jóindulattal indított kezdeményezések is sorra vallanak kudarcot, számos különböző ok miatt.

A mi kezdeményezésünk egy, az otthoni tevékenységeken alapuló, a pozitív szülői gyakorlatokra fókuszáló gyermeknevelési program, amelyben a hangsúly a nevelésen, a fegyelmezésen, táplálkozáson, higiénián, illetve a gyermek fejlődésének holisztikus szemléletén van, beleértve társas, érzelmi, illetve kognitív és tanulmányi fejlődését is. Dilemmánk az volt, hogyan tudjuk valóban meghallani a közösségek által artikulált igényeket, ami nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a projekt a mindennapi realitásokhoz igazodjon, hogyan építsünk a közösségen belül meglévő sikeres gyereknevelési modellekre, illetve hogyan tegyük képessé a közösség tagjait arra, hogy maguk álljanak a kezdeményezés élére.

Ezeket a kérdéseket kínáljuk a szakértőknek megvitatásra.

Az előadás angolul hangzik el, magyar tolmácsolással.

Altéma: 2

Vitafórum

Időtartam: 30 perc

BALOG ANTAL, ADD A KEZED EGYESÜLET, MAGYARORSZÁG

ERŐSNÉ BALOGH SZILVIA, NAGYECSED VÁROSÉRT EGYESÜLET, MAGYARORSZÁG

NAGY ERZSÉBET EMESE, ADD A KEZED EGYESÜLET, MAGYARORSZÁG

PALLAGHY SZILVIA, ROMA OKTATÁSI ALAP, MAGYARORSZÁG

TATJANA OBRADOVIC TOSIC, MENA GROUP, SZERBIA

Aktív szülői részvétel a Roma Oktatási Alap projektjeiben Magyarországon és Szerbiában

A Roma Oktatási Alap (ROA) 2005 óta segíti elő a roma gyerekek oktatását és jóllétét. A jelen műhelybeszélgetés központi témája a szervezet tapasztalatai a kisgyermekkorai oktatási és gondozási projektek gyakorlati megvalósítása során szerzett tapasztalatok.

A ROA volt a fő megvalósító szervezete az EU által 2010. és 2012. között finanszírozott „A Good Start” (Jó kezdet) elnevezésű projektnek, majd pedig finanszírozta a projekt 2. fázisának megvalósulását ugyanazon 4 országban, összesen 17 helyszínen. Jelenleg a ROA portfóliójában 56 aktív projekt

található, amelyek közül 18 modellalapú kisgyermekkorai oktatási és gondozási projekt, összesen 9 országban.

A műhelybeszélgetés a ROA kisgyermekkorai oktatási és gondozási modelljére, a Good Start megvalósítása során szerzett tapasztalatokra (Szlovákiában, Romániában, Macedóniában és Magyarországon), a hat szerbiai helyszínen elindított Anya-gyerek projektre, illetve az IPA által finanszírozott, a montenegrói Podgoricában kezdeményezett Konic tábor projekt kisgyermekkorai moduljára kíván fókuszálni.

A ROA kisgyermekkorai oktatási és gondozási modellje bizonyította, hogy a hátrányos helyzetű, általában szegregált közösségekkel és családokkal folytatott munka során a szükségletek komplex megközelítésére van szükség. A modell három, egymással is összefüggő összetevőből áll, és különösen hangsúlyos benne a minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, a közösség és a családok bevonása a szülők képzésén keresztül, az írástudás fejlesztése, illetve a szülők és gyermekek által együtt töltött minőségi idő. Az a tapasztalatunk, hogy egy sikeres kisgyermekkorai oktatási és gondozási programnak mindezeket tartalmaznia kell.

Bemutatjuk azokat az innovatív megközelítéseket, amelyek sikeresen kivitelezhetőnek bizonyultak hátrányos helyzetű roma közösségek körében.

A harminc perces bevezető előadás során a REF munkatársai, a projekt kedvezményezettjei, illetve egy, a programban részt vevő édesanya osztják meg a hallgatósággal tapasztalataikat. Ezt követően harminc perces vita következik az elhangzottakról. Az előadást videó felvételek illusztrálják.

Eredmény: A résztvevőknek lehetőségük lesz megvitatni, hogyan lehet befolyásolni a gyereknevelés családi gyakorlatát, a kisgyermekkorai oktatási és gondozási programokat, illetve azt, hogyan lehet javítani az ezekhez való hozzáférés lehetőségeit a hátrányos helyzetű roma közösségek számára.

Az előadás magyar nyelven hangzik el, angol tolmácsolással.

Altéma: 2

Prezentáció és beszélgetés.

Időtartam: 90 perc

PÁRHUZAMOS SZEKCIÓK 3.

OKTÓBER 11. szombat – 8:45-9:45

TEREM: RAVEL & BOLERO

SZEKCIÓ: 3/1

BARANYI MÁRIA, NYITOTT AJTÓ BAPTISTA ÓVODA, ÁLTALÁNOS ÉS SZAKISKOLA, MAGYARORSZÁG

A pedagógus érdeklődésének és tehetségének hatása a tanításra a Lépésről Lépésre programban

Számos tanár – csakúgy, mint egyéb szakmák képviselői – amellet, hogy magas szinten művelik saját szakmájukat, más irányú érdeklődéssel, tehetséggel is rendelkezik, amelyeknek általában munkaidejükön túl tudnak hódolni. A Lépésről Lépésre program rugalmassága és nyitottsága azonban lehetővé teszi, hogy a pedagógusok szakmai munkájuk részeként is végezhessek ezeket a tevékenységeket, így például egyes tanórákat kézműveskedésnek, festésnek, természetjárásnak vagy épp kertészkedésnek szenteljenek.

Előadásunkban azt kívánjuk bemutatni, hogyan épülnek be tanáraink művészi hajlamai a mindennapi tevékenységekbe, hogyan alakítják a közösséget és a gyakran munkanélküli szülők mellett felnövő hátrányos helyzetű gyerekek személyiségét. Bemutatjuk azt is, milyen hatással van a művészeti tevékenység ezeknek a gyerekeknek az önismeretére, önbecsülésére, önértékelésére.

Az előadást videók és fényképek illusztrálják.

Az előadás magyar nyelven hangzik el, angol tolmácsolással.

Altéma: 1

Interaktív műhely

Időtartam: 60 perc

PÁRHUZAMOS SZEKCIÓK 4.

OKTÓBER 11. szombat – 12:00-13:30

TEREM: CORDOBA

SZEKCIÓ: 4/2

HERCZOG MÁRIA, CSALÁD, GYERMEK, IFJÚSÁG EGYESÜLET, MAGYARORSZÁG

Biztos kezdet: Bekapcsolódási lehetőség a kisgyermekkorai fejlesztési programokba szülőknek és gyerekeknek

Az eredetileg Nagy-Britanniában kidolgozott Biztos kezdet (Sure Start) program magyarországi adaptálása és bevezetése azzal a céllal történt, hogy valamennyi, 0-5 éves korú kisgyermeket nevelő család számára elérhető legyen. Lehetőséget kívánt teremteni szülőknek és gyerekeknek, hogy egy barátságos helyen együtt legyenek, más kisgyerekes családokkal, illetve szakemberekkel találkozzanak, illetve, amennyiben szükséges, munkalehetőségekről is informálódhassanak. Az első Biztos Kezdet gyerekházakat EU-támogatással hoztuk létre, a legelmaradottabb kistérségekben. Kidolgoztuk a program módszertanát, a hozzá tartozó képzési programot és kézikönyvet, amelyek segítségével olyan gyerek- és szülőbarát környezetet tudtunk kialakítani, amelyben a jelenlévők tapasztalati úton tanulhatnak, játszhatnak, gyereknevelési ötleteket cserélhetnek, gyermekeik fejlődési igényeihez igazodva tölthetik tartalmasan az időt, és fejlődhetnek szülői kompetenciáik. A gyerekházak további célja volt felkészíteni a gyerekeket az óvodára, illetve gondoskodni arról, hogy a legszegényebb és roma gyerekek se legyenek kirekesztve.

Számos pozitív eredményről számolhatunk be, ugyanakkor sok nehézséggel és kérdéssel is szembesültünk a családok, illetve a helyi közösségek és a döntéshozók hatékony bevonása terén.

A célok világos megfogalmazása és az átlátható keretek ellenére sok megvitatandó kérdés van az alkalmazott módszerek, az egyes rokon programokkal (pl. Lépésről Lépésre) való interakció, illetve a gyermeki jogokat tiszteletben tartó, nem kirekesztő megközelítés tekintetében.

Magyarországon óriási szükség lenne az integrációra, a szegény, hátrányos helyzetű, fogyatékos, roma gyermekek és családjuk lehetőségeinek szélesítésére. Ennek alapvető feltétele a döntéshozók meggyőzése ennek az igénynek a jogosságáról, ellenkező esetben az elkövetkezendő években széles körben elfogadottá válik az iskolaelhagyás, a bukás, a kirekesztés, a szegregáció és diszkrimináció, tekintet nélkül a törvényi keretekre és nemzetközi normákra. Ez azonban nem egyedülállóan magyarországi probléma, így mindenkit szeretettel várunk, aki szívesen vitatja meg a program, illetve más hasonló erőfeszítések tapasztalatait.

Az előadás angol nyelven hangzik el, magyar tolmácsolással.

Altéma: 2

Prezentáció és beszélgetés

Időtartam: 90 perc

PÁRHUZAMOS SZEKCIÓK 5.

OKTÓBER 11. szombat – 15:45-17:45

TEREM: CORDOBA

SZEKCIÓ: 5/3

FACILITÁTOR: **JERNEJA JAGER**, EDUCATIONAL RESEARCH INSTITUTE, DEVELOPMENTAL RESEARCH CENTER FOR PEDAGOGICAL INITIATIVES STEP BY STEP, SZLOVÉNIA

JERNEJA JAGER, EDUCATIONAL RESEARCH INSTITUTE, DEVELOPMENTAL RESEARCH CENTER FOR PEDAGOGICAL INITIATIVES STEP BY STEP, SZLOVÉNIA

Óvodai programok hátrányos helyzetű gyermekek számára: Kinek a felelőssége, kinek a kötelessége?

Számos kutatási eredmény támasztja alá, hogy a jó minőségű, magas színvonalú kisgyermekkori oktatás és gondozás komoly hosszú távú előnyökkel jár, úgy egyéni, mint összetársadalmi szinten, hátrányos helyzetű gyermekek esetében pedig különösen jelentős hozzájárulást jelenthet fejlődésükhöz és tanulásukhoz.

A jelen előadásban a legfrissebb szlovéniai adatokat foglaljuk össze a hátrányos helyzetű gyermekeknek (vagyis olyan gyermekeknek, akiknek az oktatási szükségleteit első sorban társadalmi-gazdasági, etnikai, kulturális és/vagy nyelvi tényezők határozzák meg) szánt óvodai programokra vonatkozólag. Bár Szlovénia már mindkét korcsoportra vonatkozólag teljesítette a Barcelonai Irányelveket (2002), továbbra is vannak olyan gyerekek, akik nem vesznek részt semmilyen kisgyermekkori fejlesztési programban. Kik ezek a gyerekek? Kinek a felelőssége, hogy azonosítsa őket és gondoskodjon róluk? Tiszteletben kellene-e tartanunk a szülők döntését/jogát/ a társadalom által rájuk kényszerített választását, hogy kívül tartják gyermekeiket az oktatási rendszeren egészen iskoláskorukig? Akkor is, ha éppen a leginkább hátrányos helyzetű csoportok gyermekeiről – romákról, vándorló, szegény közösségekről van szó? Milyen minőségi és hozzáférhető szolgáltatásokat és programokat kellene kidolgoznunk ahhoz, hogy ezek egyúttal befogadóak is legyenek?

Jelen előadás a hátrányos helyzetű szlovéniai gyerekek számára kidolgozott óvodai programokra vonatkozó kutatási eredményekre fókuszál, de egyúttal kiindulópontként is szolgál a más országokban gyűjtött tapasztalatokból is táplálkozó vitához. A résztvevőket annak átgondolására biztatjuk, mi is a feladata az óvodának, minden gyereknek egyenlő esélyei vannak-e a kisgyermekkori oktatási és gondozási formákhoz való hozzáférésre, illetve kinek a felelőssége és kötelessége ennek az egyenlőségnek a biztosítása?

Az előadás angol nyelven hangzik el, magyar tolmácsolással.

Altéma: 2

Prezentáció és beszélgetés

Időtartam: 30 perc

ALDO FORTUNATI, RESEARCH AND DOCUMENTATION CENTRE ON CHILDHOOD, LA BOTTEGA DI GEPPETTO, OLASZORSZÁG

GLORIA TOGNETTI, RESEARCH AND DOCUMENTATION CENTRE ON CHILDHOOD, LA BOTTEGA DI GEPPETTO, OLASZORSZÁG

BARBARA PAGNI, RESEARCH AND DOCUMENTATION CENTRE ON CHILDHOOD, LA BOTTEGA DI GEPPETTO, OLASZORSZÁG

Az identitások elismerése – a sokféleség elfogadása. SNI-s gyermekek a kisgyermekkorai oktatási és gondozási szolgáltatásokban

Az inkluzív oktatás egyetemes jog, amely a sokféleség elismerésén alapul. A kisgyermekkorai gondozási és oktatási szolgáltatások a speciális nevelési igényű gyermekek számára is megteremtik az esélyt, hogy egészséges környezetben és kapcsolatrendszerben növekedjenek, amelyek segítenek nekik kibontakoztatni egyéni képességeiket. A san miniato-i pedagógiai projekt gyermekközpontú, és nagy hangsúlyt helyez a jó minőségű kortárs kapcsolatokra. A kis létszámú csoportok, amelyek a kisgyermekkorai szolgáltatásokra amúgy is jellemzőek, nagyban hozzájárulnak az inkluzivitáshoz. Előadásunkban bemutatjuk, hogyan fogad a közösség egy újonnan érkező SNI-s gyermeket az egyik san miniato-i intézményben, ami jól illusztrálja, mennyire képesek a gyerekek elfogadni a sokféleséget, empatikusan viselkedni, illetve aktív és pozitív módon viszonyulni másokhoz. A társas viszonyokból fakadó öröm és motiváció rendkívül jelentős mértékben hozzájárult az adott kisgyermek fejlődéséhez. A környezet gondos kialakítása, a pedagógus szerepe, a család aktív részvétele a pedagógiai projektben és a helyi egészségügyi intézményekkel való együttműködés mind kulcsszerepet játszottak a sikerben, bár annak legfontosabb előidézői mindenképpen maguk a gyerekek.

Az előadás angol nyelven hangzik el, magyar tolmácsolással.

Altéma: 2

Prezentáció és beszélgetés

Időtartam: 90 perc

PÁRHUZAMOS SZEKCIÓK 6.

OKTÓBER 12. vasárnap – 9:00-10:00

TEREM: CORDOBA

SZEKCIÓ: 6/2

RADICSNÉ SZERENCÉS TERÉZIA, KISKÖRÖSI EGYMI, INTEGRÁLT ÓVODA, ÁLTALÁNOS- ÉS SZAKISKOLA, MAGYARORSZÁG

LOVÁSZ EDIT, KISKÖRÖSI EGYMI, INTEGRÁLT ÓVODA, ÁLTALÁNOS- ÉS SZAKISKOLA, MAGYARORSZÁG

BÁNYÁSZINÉ LUKÁCS MARGIT, KISKÖRÖSI EGYMI, INTEGRÁLT ÓVODA, ÁLTALÁNOS- ÉS SZAKISKOLA, MAGYARORSZÁG

VIEDNER MÓNIKA, KISKÖRÖSI EGYMI, INTEGRÁLT ÓVODA, ÁLTALÁNOS- ÉS SZAKISKOLA, MAGYARORSZÁG

A kiskörösi EGYMI befogadó oktatási modellje, az intézmények közötti átmenetet segítő egyéni programokkal

Az egyéni programok biztosítják a zökkenőmentes átmenetet egyik intézménytípusból a másikba az SNI-s, illetve hátrányos helyzetű gyermekek számára. Emellett csökkentik az iskolából kimaradók arányát, illetve segítik ezeknek a gyerekeknek az el- és befogadását.

Bemutatjuk a gyógypedagógusaink által kidolgozott holisztikus szemléletű módszertani modellt. A program segíti az átmenetet a család és az intézmény, az óvoda és az általános iskola, majd a középiskola, végül pedig a munkahely között – mindezt a szülők, a gyerekek, a pedagógusok és a többi érintett szakember együttműködésén keresztül.

Előadásunkban bemutatjuk az egyre inkább önállóan zajló átmenetre vonatkozó protokollt és magát a folyamatot: a bölcsődéből a Lépésről Lépésre óvodába, onnan az általános, majd pedig a középiskolába, és végül a munkahelyre. Nemcsak videókkal, de az állandóan továbbfejlesztett eszközökkel, portfóliókkal és projekttervekkel is illusztráljuk az előadást, amelyet interaktív csoportfoglalkozás fog követni, amelynek során alaposabban is elmélyedünk a közönséget leginkább érdeklő témákban.

Az előadás magyar nyelven hangzik el, angol tolmácsolással.

Altéma: 2

Interaktív workshop

Időtartam: 60 perc

KÍSÉRŐ PROGRAMOK

Október 9. 19:30 – 21:30

Nyitó fogadás a Flamenco Hotel Ravel és Bolero termeiben (a konferencia helyszínén)

(A fogadás díja a regisztrációs díjban benne foglaltatik.)

Ezennel meghívjuk Önt konferenciánk nyitó fogadására, melyet a konferencia helyszínéül szolgáló szállodában tartunk. Az állófogadáson italokat és svédasztalos vacsorát szolgálunk fel, előtte pedig a Snétberger Zenei Tehetség Központ (<http://www.snetbergerkozpont.hu>) ifjú zenészeinek rövid műsorát élvezhetik.

**Ne feledkezzen meg névkitűzőjéről, mivel az egyben az Ön belépője is!

Október 10. 19:00-22:30

Vacsora és sétahajózás a Dunán

Ízletes vacsorával egybekötött különleges élményben lehet része a Budapest Konferenciahajón.

Az Európa második leghosszabb folyója, a Duna sok fővároson folyik keresztül, míg eléri a Fekete-tengert. Fenségesen hömpölyög keresztül Budapest szívéen és teremti meg ezzel a vén kontinens egyik legszebb látképét. Két partján együtt látható régi és új, a történelmi múlt kincsei találkoznak itt a modern világ szépségeivel. A budapesti Duna-part – a város több más helyszínével együtt – felkerült az UNESCO Világörökség listájára.

Az árban benne foglaltatik: a svédasztalos vacsora, az italok, illetve a konferencia helyszíne és a hajóállomás közötti szállítás.

Találkozás: a Flamenco Hotel előcsarnokában (a konferencia helyszínén), 18:30-kor. A szálloda és a hajóállomás között külön busz szállítja a résztvevőket.

A hajó 19:00-kor indul a hajóállomástól.

Visszaérkezés a szállodába: 22:30

Október 11. 20:30 – 23:00

A Step by Step (Lépésről Lépésre) Program 20. és az ISSA fennállása 15. évfordulójának megünneplése

A konferencia minden résztvevőjére számítunk a Flamenco Hotelben tartott zenés-táncos összejövetelen. Az ünnepség alatt hideg enivalót és italokat szolgálunk fel.

ÁLTALÁNOS INFORMÁCIÓK

A KONFERENCIA HELYSZÍNE

Danubius Hotel Flamenco****

Cím: 1113 Budapest, Tas vezér utca 3-7.

Telefon: **+36-1-889-5600**

Honlap: <http://www.danubiushotels.com/our-hotels-budapest/danubius-hotel-flamenco?gclid=CNXktKXMxcACFUrpwgodO5QAPw>

A konferenciának helyet biztosító szálloda zöld környezetben, a város szívéből és a Budai Vártól mindössze 15 percre, a Liszt Ferenc repülőtértől 22 km-re található.

Budapest legújabb metróvonal (az M4-es) gyors és kényelmes közlekedési lehetőséget biztosít a városközpont felé a konferencia helyszínétől 5 percre lévő Móricz Zsigmond körtérről.

Szolgáltatások

A lakóhelyiségekben (347 szoba és 8 lakosztály) klímaberendezés, fürdő, hajszárító, telefon, minibár, rádió, TV található. Dohányzó és nemdohányzó szobák, szobák mozgássérültek részére.

Minden szobában széf, az executive emeleti szobákban kávé- és teakészítési lehetőség. Saját garázs, zárt parkoló, business center, executive emelet, szobaszerviz, autókölcsönzés, széf, mosoda. Ingyenes Wifi a szálloda egész területén.

Bejelentkezés 14:00-tól, kijelentkezés 12:00-ig.

Reggeli 06:30 és 10:00 között.

HIVATALOS NYELV

A konferencia hivatalos nyelve az angol; a plenáris üléseken magyar és orosz nyelvű tolmácsolást biztosítunk.

A párhuzamos szekciókban az alábbi tolmácsolási szolgáltatás érvényes:

- magyar-angol és angol-magyar tolmácsolás a Ravel és Cordoba termek egyes szekcióiban;
- orosz- angol és angol-orosz tolmácsolás a Ravel és Cordoba termek egyes szekcióiban.

További részleteket a konferencia részletes programjában talál.

INFORMÁCIÓ AZ ELŐADÓK RÉSZÉRE

PowerPoint prezentációjánál, kérjük, igazodjon az alábbi feltételekhez:

- a konferencián biztosított minden PC-n (angol) MS Office 2007 operációs rendszer fut;
- kérjük, csak Microsoft Office karakterkészleteket használjon; az ettől esetleg mégis eltérő karakterkészleteket, kérjük, hozza magával, hogy fel lehessen telepíteni a használni kívánt számítógépre;
- a prezentáció felbontása legyen 1024 x 768-as.
- a prezentáció képszélesség-magasság aránya legyen 4 a 3-hoz;
- a videók legyenek a prezentációtól külön, PAL (726 x 576) formátumban kiírva egy videó-DVD-re;
- kérjük, a prezentációkat pen drive-on hozzák magukkal.

A jelzett formátum a legmegfelelőbb a konferencia termekben biztosított számítógépekhez. Ha prezentációjának ilyen formátumban való elkészítésével nehézségei lennének, javasoljuk, hogy forduljon szervezetének informatikusaihoz. Amennyiben ez nem lehetséges, a konferencia regisztrációs pultjánál, a földszinti előcsarnokban található „Slide/Technical point”-nál tudjuk ellenőrizni és szükség esetén a formátumhoz igazítani a prezentációt.

Kérjük, előadása előtt legalább egy nappal hozza el prezentációját pen drive-on a „Slide/Technical point”-hoz ellenőrizni, hogy minden fájl kompatibilis-e és a prezentáció megfelelően fut-e a helyi rendszerekkel. Igen fontos lehet, hogy időt hagyjon a formátum esetleg szükséges igazítására.

Kérjük, előadása másolatát adja át a „Slide/Technical point” informatikusának, hogy az a szekció kezdetét megelőzően időben felkerülhessen a megfelelő terem számítógépre.

A "Slide/Technical point" nyitvatartása:

Október 9.: 15:00 – 19:00

Október 10.: 8:30 – 18:00

Október 11.: 8:30 – 18:00

FACILITÁTOROK FIGYELMÉBE

Kérjük, jelenjen meg a teremben legalább 15 perccel szekciója kezdete előtt. Fontos, hogy a szekciók igazodjanak a kitűzött időrendhez, mert így lesz a résztvevőknek lehetőségük az általuk kívánt előadásokat meghallgatni; ugyanezért létfontosságú, hogy az előadók tartsák a szabott időkeretet. Amennyiben egy előadás elmarad, a facilitátor meghirdethet általános beszélgetést vagy szünetet.

SZEKCIÓ TERMEK

A hotel térképe az épületben több helyen megtalálható; javasoljuk, hogy jó előre ismerje meg a szekció termek elhelyezkedését.

Sajnálattalunkra a szekció termek nem egyforma méretűek. Amennyiben egy adott szekció érdekli, érdemes a lehető leghamarabb elfoglalnia ülőhelyét, mivel némelyik szekcióban a terem befogadó képessége korlátozott.

KÁVÉ- ÉS EBÉDSZÜNETEK

A kávészünetekben frissítőket a konferenciaközpont földszintjén, a szálloda előcsarnokában szolgáljuk fel, az ebédet pedig ugyancsak a földszinten – az előcsarnokban, illetve a Barcelona, Granada, Sevilla és Toledo termekben.

A regisztrációs díj az ebédek árát nem tartalmazza. Kérjük a résztvevőket, hogy előre rendeljék meg ebédjüket a szállodában; utalványukat a regisztrációkor vehetik át. Az előzetes rendelést elmulasztók, ha étkezni kívánnak a konferencia során, egy nappal előre 19 € áron fizethetik ebédjüket a regisztrációs pultnál.

A REGISZTRÁCIÓS DÍJ TARTALMA

A konferencia részvételi díja a konferencián való részvétel és dokumentáció, illetve a nyitófogadás és a kávészünetek díját tartalmazza.

SZÁMÍTÓGÉP- ÉS INTERNET-HOZZÁFÉRÉS

A konferenciaközpontban nincs internetes elérési pont, viszont a hotel egész területén ingyenes Wi-Fi szolgáltatást biztosítunk, melyhez a jelszót a regisztrációs pultnál a konferenciacsomaggal együtt vehetik át.

NÉVKITŰZŐK

A személyi névkitűzők egyben belépőül szolgálnak az összes szekcióba; kérjük, viseljék őket a konferencia teljes tartama alatt.

INFORMÁCIÓS / REGISZTRÁCIÓS PULT

A konferencia információs pultja a földszinti előcsarnokban található. Kérjük, ide forduljon a regisztrációval, információkkal, ebédutalványokkal és kísérő programokkal kapcsolatos kérdésekben.

A konferencia információs pultjának nyitva tartása:

Október 9.: 8:30 – 19:00

Október 10.: 8:00 – 18:00

Október 11.: 8:00 – 18:00

Október 12.: 8:00 – 18:00

ASSZISZTENCIA

A konferencia során felmerülő gyakorlati problémákat segít megoldani a fehér ingükről / blúzokról, illetve fekete nadrágjukról / szoknyájukról, valamint a névkártyájukat rögzítő vörös szalagról könnyen felismerhető asszisztensek csapata.

FELELŐSÉGVÁLLALÁS ÉS BIZTOSÍTÁS

A konferencia szervezői – így az ISSA, a BCD Travel, illetve a Hotel Flamenco – nem vállalnak felelősséget a konferencia során bekövetkezett bármely személyi sérülés vagy tárgyi tulajdonban bekövetkezett kár tekintetében; kérjük, ne hagyják őrizetlenül értékeiket.

HASZNOS INFORMÁCIÓK

SEGÉLYKÉRÉS

Központi segélyhívó szám: 112

Tűzoltóság: 105

Rendőrség: 107

Mentők: 104

Budapesti turisztikai információs iroda: + 36 60 550 044

Tourinform információs számok: +36 1 438 80 80 / +800 36 000 000

Elektromos hálózat jellemzői: 220 V, 50 Hz

SZERVEZŐK

TÁJÉKOZTATÁS, TECHNIKAI SEGÍTSÉG

Izsák Éva

International Step by Step Association (ISSA)

T: +31 (0) 71 5161 225

eizsak@issa.nl

REGISZTRÁCIÓ, SZÁLLÁS, VÁROSNÉZŐ UTAK

Csidei Krisztina és Halász Diána

BCD Travel

T: +36 1 429 9735

issa2014@bcdtravel.hu